

két óraker, azon apróbb törvényjavaslatokat lehetne elővenni, melyek a pénzügyi bizottság tárgyait keresztül mentek: ilyenek a házadó és a személyes kereseti adó, a dohányjüvedék és a borfogyasztási adóra vonatkozó törvényjavaslatok.

(Helyeslés.) Ezt különben alig hiszem, mert még 15 szónok van följegyezve.

Az ülés végződik d. u. 2 óraker.

77. országos ülés

1869. november 30-án

Somssich Pál, utóbb Gajzágó Salamon elnöklete alatt.

Tárgyai: Két kilépett házi szolgának jutalom határozatát. Kérvények bemutatása. Román Sándor határozati javaslatot nyújt be az interpellációkra nézve. Kollár Antal Esztergom városa egy követelése iránt interpellálja a kormányt. A kormány felel Németh Albert interpellációjára egy pénzes levél állítólagos elsikkasztása miatt, mit a ház tudomásul vesz. Az 1863-dik évi zárszámadás megvizsgálása iránt a tárgyalás tovább foly.

A kormány részéről jelen vannak: Bedekovics Kálmán, Festetics György gr., Gorove István, Mikó Imre gr.; később Eötvös József b., Horvát Boldizsár, Lónyay Menyhért.

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ óraker.

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni a mult ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Mihályi Péter jegyző (olvassa a november 29-én tartott ülés jegyzőkönyvét.)

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesítettik.

A gazdasági bizottságnak egy rövid jelentését van szerencsém bemutatni, melyben Szemere János és Dömjén Géza végkielégítésükre kért három havi fizetésük utalványozása iránt folyamodnak. A gazdasági bizottság véleménye az, hogy ámbár szabályszerűleg őket meg nem illeti a végkielégítés, mindazonáltal, miután 4 év óta szolgálják a házat hiven és becsületesen, ennek elismerésül nem végkielégítést, azaz 3 havi fizetésüket, hanem ajándékképpen egyenkint 100 frtot utalványozzon a t. ház. Méltóztatnak elfogadni? (Elfogadjuk!)

Tehát megadatik nekik.

Az elnökségnek nincs egyéb előterjesztése.

Keményfy János: Van szerencsém Esztergom megye bizottságának kérvényét a t. háznak beadni. A kérvény két részből áll: az első rész Esztergom sz. kir. város által megállapított vámszedési díjakra vonatkozik. Ezt a

belügyminiszterhez kéri áttenni. A másik a vámügynek országsszerte törvényhozásilag leendő szabályozása iránt intézkedést kérelmez. Ezt a kérvényi bizottsághoz kérném áttenni.

Ormos Sándor: T. ház! Almás-Kamarás, Nagy-Kamarás és Meggyes-Bodzás magyar királyi telepítvényes községek lakosainak kérvényét van szerencsém a t. ház elé bemutatni. A kérvénynek rövid tartalma ez: kijelenteni kívánják a ház színe előtt, miszerint ők nem kértnek ingyen-földet, hanem igenis kérik az 1841-ik évben az állam-telepítvényes községek rendezése alkalmával nyert földet méltányos becsár mellett, törlesztés útján. Továbbá, miután a pénzügyi bizottság jelentését beadta, ha azon összeget, melyet jelenleg bírnak, a t. ház kegyéből meg nem nyerhetnék, azon esetben a pénzügyi bizottságnak véleményét azon módosításokkal kéri a t. ház által elfogadtatni, hogy a 10 évi haszonbér helyett 20 évi vétessék szabályul. Végre, miután a pénzügyi bizottság jelentésében és a pénzügyminiszter ur által beterjesztett törvényjavaslatban is a tanítókról és lelkész urakról említés van téve, de a községi jegyzőkről, mint közigazgatási közegekről, nincs említés: kérik, ezeket is azon jótéteményben részesíteni. Miután ezen kérvény elkésett — a pénzügyi bizottság már beadván jelentését, miért e kérvény a pénzügyi bizottsághoz át nem tétethetik — kérném a kérvényi bizottsághoz áttenni azon kéréssel, hogy azt előlegesen tárgyalván, véleményét a ház elé nyujtsa be. (Helyeslés.)

Román Sándor: T. ház! Két rendbeli interpellatiómra volt szerencsém a t. kormány részéről választ nyerhetni; de mivel azon alkalommal, betegségem által akadályozva levén, jelen nem lehettem az ülésben, most eljöttem, ámbár gyengélkedő állapotban, de eljöttem azért egyrészt: mert a lapokból értesültem, hogy a mentelmi bizottság sajtó ügyemet igen sietősnek tartván, jelenleg előadását már a házban megtartá és a ház többségétől függ, ezen ügyet minden perczen eldönteni, és így meglehet, jogomat nem is gyakorolhattam volna; más részről pedig tartozom azon kötelességgel, melylyel minden képviselő önmagának hasonló esetekben tartozik: lerázni magamról azon gyanut, melylyel a belügyminiszter ur engem a ház előtt érinteni sziveskedett, mintha én az ő feleletének erős logikája elől tértem volna ki. *(Meglehet! a jobb oldalon.)*

Elnök: Határozati javaslatot, indítványt vagy interpellatiót kíván a képviselő ur benyújtani? Kérem, legyen szives magát a házszabályok értelméhez tartani. *(Helyeslés.)*

Román Sándor: Ha a t. ház nem lesz szives engem kihallgatni, hogy észrevételemet megtegyem, *(Jobb felől fölkiáltások: Meghallgatjuk!)* akkor egy határozati javaslatot fogok beadni; *(Tessék!)* de csak azon esetre, ha a t. ház a szót tőlem elveszi és jogomtól megfoszt. Nem fogok senkit sérteni, csak objective fogok a dologhoz szólani. *(Halljuk!)* Mert méltóztatnak igen jól emlékezni, hogy akkor ez ügyben a félhivatalos lapok azt irták, hogy megszöktem az üléstől, hogy az ülés elején itt voltam. *(Jobb felől: Igaz!)* Ezen gyanut le kell magamról ráznom annyival is inkább, mert kötelességemet teljesíteni szoktam s az üléseken meg szoktam jelleni és minden ok nélkül nem maradok el, sőt jelenleg ily gyengélkedő állapotban is eljöttem. A mi az igazságügyminiszter szabatos és rövid feleletét illeti. arra magam is röviden akarok felelni. *(Nem lehet!)*

Elnök: Kérem a képviselő urat, vegye figyelembe a házszabályokat, melyeket ekkép értelmez a ház: „A ház kijelenti, hogy a házszabályok 120-dik szakaszát akként értelmezi, hogy az interpellációra adott válasz csak úgy lehet vitatás tárgya, ha a ház annak napirendre tűzését szükségesnek találná, és azt határozatilag elrendelné. Ellenben az interpellációra adott válasz alkalmával vitatásnak helye nincs, hanem a ház az interpelláló viszonzválasza után egyszerű szavazással határoz a fölött: vajon a miniszteri választ tudomásul veszi-e, vagy azt tárgyalás végett napirendre tűzi ki.“ Mi joga van e tekintetben az interpelláló urnak, megmondja a következő határozat: „Deák Ferencz Pest bel-

városi képviselő Madocsányi Pál határozati javaslatához a következő tildást indítványozza: „Ha azonban az interpellatio tárgyára nézve valamelyik képviselő utóbb külön indítványt tesz, az a házszabályok 99. és 100-ik §§-ai szerint kezelendő, de azon körülmény, hogy az interpellációra adott miniszteri válasz már előbb tudomásul vétetett, az indítvány tárgyalásánál és elhatározásánál eldöntő nem lehet.“ A képviselő ur, bármi okból, ellenészrevételeit nem tette meg: joga van neki tehát akár indítványt, akár határozati javaslatot benyújtani, azt indokolni; de nem a tárgy vitatásába bocsátkozni. *(Bal felől fölkiáltások: Indokolni akarja!)*

Román Sándor: Ezen határozatok, melyeket t. elnökünk elolvasott, engem semmi esetre sem fosztanak meg azon jogtól, hogy észrevételemet megtegyem: *(Bal felől helyeslés)* mert személyem érintve levén, élhetek jogommal, hogy magamat igazolhassam, *(Jobb felől ellenmondások)* s akkor, kérem a házat, határozzon a jelen eset fölött is, mert az csak egy esetre vonatkozhatik.

Elnök: Méltóztassék határozati javaslatát vagy indítványát beadni és azt indokolni.

Román Sándor: Ha tehát észrevételemet megtehetem, e tekintetben... *(Nem lehet!)*

Elnök: Kérem, a házszabályok iránti tiszteletből, méltóztassék vagy indítványt, vagy határozati javaslatot indokolva előadni.

Román Sándor: Előbb föl fogom olvasni határozati javaslatomat, s azután fogom indokolni.

(Olvassa): „Tekintve, hogy a ház szabályai nem intézkednek azon esetről, midőn egy interpelláló képviselő az illető miniszter által adott felelet alkalmával az ülésben esetlegesen nincs jelen, s ha, vajon ez által az illető képviselő elveszti-e jogát, hogy a miniszteri feleletre észrevételeit megtehesse;

„tekintve továbbá, hogy a ház szabályaiban ilynemű jogvesztésről egy szó sem fordul elő, valamint józanon nem is fordulhat elő;

„tekintve végre, hogy már esetek fordultak elő a házban, midőn az interpelláló képviselők ezen természetes joguktól elűttettek:

„tisztelettel kérem a képviselőházat határozatilag kimondani, miszerint:

„Azon előfordulható esetre, ha az interpelláló képviselő a miniszteri felelet alkalmával az ülésben jelen nem volna, sértetlenül tartassék föl azon alkotmányos joga, hogy az akadály megszűnte után azonnal legelső megjelenésekor az ülésben észrevételeit a miniszteri feleletre megtehesse.“

Kénytelen voltam ezt tenni, t. ház: mert általánosan tudva van, hogy a házszabályok igen

hiányosak. E tekintetben csak egy példát fogok felemlíteni: azon intézkedését a házszabályoknak, mely nem engedi meg a képviselőnek, ha nem akar szavazni, hogy azt kijelentse, hanem el kell távoznia. Ebből azon inconsequentia következik, hogy a képviselőnek ki kell mennie, így az a távollévők sorába jön, és akkor rendesen azt mondják, hogy nem volt itt. A másik hiány az, hogy ha, mint a jelen esetben, a képviselő nincs jelen, akkor, midőn a miniszter felel interpellációjára, akkor elveszti jogát észrevételeit megtenni ezen interpellációra, és akkor az interpelláció elveszti célját, és semmi értelme sincs. Én azt hiszem, a mint megtette a képviselő interpellációját, az többé nem az ő, hanem a ház interpellációja: mert könnyen megtörténhetik, hogy az interpelláló akkor, midőn a miniszter felel, nincs jelen, s a határozat értelmében meg van fosztva az ily képviselő attól is, hogy észrevételeit megtehesse. Én tehát azt kívánom: tartassék fön az interpellálónak legalább azon jog, hogy, ha nincs jelen akkor, midőn a miniszter interpellációjára felel, arra észrevételeit megtehesse azon ülésben, melyen legelőször megjelenik. Ugy hiszem, e kérés oly méltányos, hogy a t. ház azt nem fogja megtagadhatni.

Jámbor Pál jegyző (olvassa a határozati javaslatot.)

Elnök: Ki fog nyomtatni, kiosztatni és napirendre tüzetni.

Román Sándor: Van szerencsém több tófalvi lakosnak kérvényét bemutatni, kik az ellenök hozott harmadbirósági ítéletet megsemmisíteni és az egész pert a jelenlegi magyar királyi curia legfőbb ítélőszékhez felterjesztetni kérik. Átadom ezen kérvényt s a hozzá csatolt periratokat azon célból, hogy azon t. képviselők, kik e pert tanulmányozni akarják, abból kellő tudomást merithessenek.

Elnök: Ezen kérvényt a kérvényi bizottsághoz kívánja a képviselő ur utasíttatni? Megvallom, hogy nem értettem.

Román Sándor: Igen is, ahhoz kérem áttétetni.

Elnök: E szerint e kérvény egyszerűen a kérvényi bizottsághoz tétetik át.

Kollár Antal: T. ház! (Halljuk!) Régi, már e házban is előfordult eset iránt vagyok bátor egy kérdést intézni a pénzügyminiszter urhoz. (Halljuk!)

(Olvassa interpellációját): „Esztergam városától 1861-ik évben az akkori bécsi kormány által jogalap nélkül katonai erővel elvett és a magyar kormány által 1867-ik évben átvett 59,965 firt 50 kr. értékű államkötvények a tulajdonos városnak miért nem adatnak vissza?”

Az indokolást fentartom akkorra, midőn a pénzügyminiszter ur válaszolni fog.

Jámbor Pál jegyző (ujra fölolvassa Kollár Antal interpellációját.)

Elnök: Közölni fog a pénzügyminiszterrel.

Harkányi Károly: Van szerencsém Szerencs városa és vidéke lakosainak kérvényét a ház asztalára letenni, melyben Zemplén megyének Alsó-Hegyalja és Harangod vidéke, részére külön törvényszéknek Szerencs városában leendő fölállítását elhatározatni kérelmezik.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Gorove István közgazdasági miniszter: Németh Albert képviselő ur a következő interpellációt, illetőleg interpellációkat intézte hozzám: „Van-e tudomása a miniszter urnak Heves megye tiszánánai postaállomásán történt 6000 forintot tartalmazó levél elsikkasztásáról? és van-e tudomása Török Sándor jelleméről, multjáról, képességéről? stb.; továbbá történt-e nyomozás, s minő stadiumban van az?”

Igen is, t. képviselő ur, nekem van tudomásom azon postaügyről, mely interpellációjára alkalmat nyújtott. Deutsch Gábor és József pesti kereskedők folyó év augusztus 20-án hatezer forinttal terhelt levelet adtak fel megbizottjuk Neumann Gyula czime alatt, a tiszánánai postára intézve. Később, néhány hét múlva, e kereskedők felszólítást intéztek a posta-igazgatósághoz a miatt, hogy ezen hatezer forintos levél a tiszánánai posta által megbizottjuknak, Neumann Gyulának, állítólag nem kézbesítettett. E felszólítás következményének természetesen annak kellett lenni, hogy a posta-igazgatóság részéről a vizsgálat e postaügyben elrendeltetett. E vizsgálat eredménye azonban az lön, hogy a tiszánánai postamester Török Sándor előmutatta azon leadási vevényt, vagy mint nevezni szokták: recepisset, mely által igazoltatik az, hogy ő Neumann Gyulának a hatezer forintot tartalmazó levelet augusztus 24-én kézbesítette. Előmutatott ezután a panaszlók megbizottjának, Neumann Gyulának, saját aláírásával erősített nyugtája, ki az aláírást nem tagadta, sőt elismerte, hogy az csakugyan saját kezeirása; azonban daczára ez elismerésnek azt állította, hogy ő nem a hatezer forintos levelet kapta meg, hanem azon hiedelemben írta alá a leadási vevényt vagyis az ugynevezett postai nyugtát, mintha ő a mellett ajánlott levelet kapott volna, a postamester azonban neki mégis nem ajánlott, hanem csakis egyszerű levelet kézbesített. Neumann erre a postamestert állítólag figyelmeztette is, a ki azt felelé: hogy ajánlott levél nem is érkezett az ő czime alatt, és így ő más le-

velet neki átadni nem tud. A vizsgálat folyama alatt azonban fölszólított Neumann Gyula, mutatná tehát elő azon egyszerű postalevelet, melyet ő, állítása szerint, a hatezer forintot tartalmazó levél helyett kapott. Erre Neumann Gyula előmutatott egy egyszerű levélborítékot, melyen sem a postapénz nem volt átbetűzve, mint történni szokott, sem pedig az ugynevezett fel- és leadási postabélyeg nem volt meg, tehát ez esetben sem a pesti, sem a nánai postabélyeg nem volt rányomva; így tehát oly levélborítékot mutatott elő, mely postát soha sem látott.

Igen sajnálom, t. ház, hogy becses idejüket ily részletekkel kell igénybe vennem . . .

Németh Albert: De szükséges!

Gorove István közgazdasági miniszter: . . . hanem el kelle legalább is ezeket mondanom: mert nekem a postai kincstár érdekének veszélyeztetése nélkül a kellőleg kiállított okmányt, vagyis az aláírt recepissét olyannak kellett tekintenem, melylyel magát a tiszánánai postamester Török Sándor teljesen igazolta; valamint e mellékkörülményekből meg kelle erősíttetnem azon határozatomban, hogy a magát így igazolt postamesternek — miután a vizsgálat alatt hivatalától felfüggesztve volt — postamesteri hivatalába visszahelyeztetését elrendeljem.

Még inkább sajnálnám azonban, t. ház, ha e válasz, melyet előadni szerencsém volt, legkevésbé is nehezené akár panaszlót, akár panaszlottat, magán sérelmeiket törvény útján keresni. Teheti azt úgy a tiszánánai postamester Török Sándor, megtámadott becsületének megtorlása tekintetéből, valamint a panaszló teljes kártalanítása érdekében: a posta-igazgatóságnak meg van hagyva, hogy a törvényszéknek, annak felszólítása következtében, azon vizsgálati iratokat szolgáltatassa ki. *(Helyeslés.)*

Mi okból neveztetett ki Török Sándor — azt méltóztatott a képviselő urnak kérdezni — postamesternek? *(Halljuk!)* Török Sándor kineveztetett folyamodványához mellékelte azon bizonyítványai alapján, melyek szerint az egyik tanuságot tesz arról, Dobóczky László főszolgabíró aláírása által, hogy Török Sándor 5 éven át 1862—1867-ig az esküdti hivatalt józan élete, példás jelleme és becsületessége által nem csak az ő, hanem az egész kerület bizalmára betöltötte; kineveztetett továbbá azon bizonyítvány alapján, mely alá van írva Szederkényi Nándor Heves megye aljegyzője által, melyben az állittatik, hogy Török Sándor az alispán előterjesztése folytán a bizottmány beleegyezésével a főispáni helytartó által 1867. július 22-én tiszteletbeli esküdtnek kineveztetett; kineveztetett azért, mert Török Sándor nekem oly

férfiak által lön ajánlva, kik tiszteletemet teljes mértékben birják. *(Helyeslés.)*

Németh Albert: T. ház! Az általam a tiszánánai postán elkövetett sikkasztás tárgyában tett interpellációra adott válasza a miniszter urnak, midőn válaszolnék, fogadja szives köszönetemet, hogy a tegnapi ülésben rám figyelni és rólam megemlékezni méltóztatott. Mert úgy tudom, azt mondta Gorove miniszter ur a tegnapi ülésben, hogy válaszolni kíván interpellációmra, de észrevevén, hogy több nap óta az ülésben jelen nem vagyok, kijelenté, hogy a mai napon fog válaszolni. Fogadja köszönetemet ezen lovas udvariasságaért, s ha a t. miniszter ur hivatalnokait is így fogja ellenőrizni, mint engem, bizonyára akkor meg fog szünni minden ilyen interpellációnak szüksége.

A mi az interpellációmra adott feleletre teendő észrevételeimet illeti: ha interpellációnak csupán a curiositás kielégítése volna alapja, azt felelném rá, t. ház, hogy tökéletesen meg vagyok elégedve a felelettel; de kívánnám, hogy Berzenczey képviselőtársam szintén azt mondhasa a maga idejében, majd midőn a havasalföldi, illetőleg a határörvidéki katonai épületek tárgyában tett interpellációjára megkapja a választ. E válasz, attól félek, hogy még ilyen sem lesz. *(Zaj. Félkiáltások: Nem tartozik ide! Dologra!)*

Ezen kis digressió után, ha az interpellációnak az volna indoka és alapja, hogy én magam ott, hol visszaélések történnek, azon visszaélések körüli nyomozást sürgessem, megvallo, nem értem volna el czéomat, mert ez most post festa történnék. Ugyanis miniszter ur előadásából méltóztatott értesülni, hogy a sikkasztás augusztus 24-ikén történt. . . .

Kovách László: Dehogy történt.

Németh Albert: . . . ma pedig Isten kegyelméből november 30-ikát irunk. *(Zaj.)* Bocsánatot kérek, de a félbeszakítások folytán meg kell jegyezmem, hogy Kovách László barátom majd akkor, ha az ügy netalán fölmerülő erre vonatkozó indítvány folytán érdemlegesen fog tárgyalatni, elmondhatja a maga nézetét; de most elvárom Kovách barátomtól, hogy engem meg fog hallgatni. *(Helyeslés a bal oldalon.)* Miután tehát három hónap eltelt már az interpelláció óta, nem érhettem el azt a czélt sem, hogy interpellációm az igazságkiszolgáltatás gyorsítására eszközül szolgáljon.

Gorove István közgazdasági miniszter: Október 25-ikén történt az interpellatio.

Németh Albert: De méltóztatnék megengedni, hogy a dolog érdemére vonatkozólag a t. miniszter urnak válaszoljak.

Azt mondja mindenekelőtt a miniszter ur,

hogy egy levél érkezett meg a tiszánánai postán 6000 forinttal. Bocsánatot kérek, ez nem úgy van; mert nem egy levél érkezett meg a nánai postán, hanem mindenekelőtt megérkezett Deutsch kereskedőnek egy levele 6000 forinttal, ezt megkapta Neumann megbízottja. Erre irt föl, hogy küldjenek neki még 8000 forintot, és ugyanekkor küldött neki 2000 forintot és 6000 forintot; a 2000 forintról szóló levelet igen is átvette, aláírta a recepisset és zsebre tette, a 6000 forintról azonban a postamester mélyen hallgatott. *(Zaj és ellenmondások a jobb oldalon.)* Csodálkozni méltóztatik a miniszter ur, de én még többet is hozhatnék föl, a min csodálkozni méltóztatnék. Igen is, a végén szokott pattanni az ostor, és akkor bizonyára fog csodálkozni. *(Zaj, nyugtalan-ság.)* Ezen közbeszólások alkalmatlanok, ámbár engem megzavarni nem fognak. Én mindig oly figyelemmel és kimélettel szoktam az időre tekinteni, de kijelentem, hogy most ez egyszer tágitani semmi esetre nem fogok, mindaddig, míg véleményemet elő nem adom.

Tehát, mint mondtam, a 2000 forintot átvévén, a 6000 forintot meg nem kapta, és ugyanazon alkalommal a postamester igen ügyesen oda-csusztatott aláírás végett egy állítólag üres recepisset; mondom, állítólag, mert természetesen én sem mondhatom azt, hogy ez mind kétségbevonhatlan, a mennyiben épen erre kívánom a vizsgálatot, és nagyon sajnálnám, ha akadna valaki, a ki föltehetné rólam, hogy én az ügyet úgy plaidirozom, mint az illető a kereskedő ügyét, és nem úgy, mint egy bonyolodott ügyet, melynek földerítése a vagyon-, pénz-, személybiztonságra nézve okvetlenül szükséges. Tehát, ismétlem, a kereskedő megbízottja, Neumann állítása szerint, oda csusztatott neki egy üres recepisset, azon megjegyzéssel, hogy az egy magán levélről szól, és ő azt bona fide alá is írta. Annak aláírása után, ugymond ő, belejegyezte a 6000 forintot a hézagokba. Eddig a dolog.

Ha már most a t. miniszter ur a postamesternek multját emlegeti, kívánom, hogy a nyomozás úgy történjék, hogy a tényálladék mindenestre a legnagyobb szigorúsággal kiderítessék.

Azon kérdésre, hogy a postatiszt mi okból neveztetett ki? ezt mondja a t. miniszter ur: A póstatiszt azon okból neveztetett ki, mert 1862-től 1867-ig esküdt volt. Én részemről elnézésül igen, de ajánlatul sohasem merném fölhozni azt, hogy valaki 1862-től 1867-ig hivataloskodott, midőn az országgyűlésnek 1861-ik évi augusztus 22-én kelt óvása kimondja, hogy mindazokat, kik a tényleg fenálló kormányt szóval, szolgálattal támogatni fogják, a törvény sulya alá esőknek nyilvánítja. *(Helyeslés bal, zaj jobb felől.)* Bocsás-

sanak meg a tisztelt képviselő urak, hogy megjegyezzem, miszerint igen jól tudom, hogy sokan vannak a tulsó oldalon, kiknek az ilyennel a tyukszemére tapos az ember. *(Zaj a jobb oldalon, helyeslés a bal oldalon. Zaj. Elnök csenget.)*

Nézetem szerint továbbá aligha szolgál az illető egyénnek ajánlatául, a mit a t. miniszter ur fölhozott, hogy t. i. 1861—1867-ig Doboczky főszolgabíró mellett hivataloskodott; mert Török Sándor Doboczky ur testvérenek a férje: a sógornak pedig saját sógora mellett kiadott bizonyítványa nem bír érvénynyel. *(Nem ide való!)*

Azt mondja továbbá a miniszter ur, hogy az.illető egyén Heves megyében esküdtnek kineveztetvén, az alispán által ajánlatott. Méltóztassanak megengedni, ha megjegyzem, hogy azt már még sem hittem volna, miszerint szegény fejem ellen vádul hozassék fel egykor az ország-házában az, ha otthon maradtam és nem mentem oda recriminálni akkor, mikor a főispáni helytartó a többi között ezen vagy azon egyént is kinevezte. Ha meglett volna megyénknek azon hatásköre, hogy a kijelöléseket megszorithassa és . . . *(Zaj. Szónok szava nem hallható)* akkor az illető bizonyosan nem kapott volna postatisztiséget.

Elmondotta továbbá a t. miniszter ur, hogy miképen győződött meg a nevezett postamester képességéről: a miniszter ur t. i. a fölemlített ajánló-levelek nyomán győződött meg a postamester képességéről, mert hiszen olyan egyének ajánlatára nevezte ki, kik előtte minden tekintetben megütik a mértéket. Én ezt tökéletesen elhiszem. De méltóztassék nekem megengedni, hogy két rendbeli recepissét mutassak itt fel, melyek egyike az Első „átalános biztosító-társaságnak szól Pesten“ és alá van írva Török, a másik így szól: „Németh Albert országgyűlési képviselő urnak Pesten,“ és itt is alá van írva Török: ez utóbbi, ha jól emlékszem, május havában érkezett. Méltóztassék megtekinteni és összehasonlítani e két aláírást és azon meggyőződésre kell jutniok, hogy az egyik szükségképen hamis.

Már most ezek után kérdem: mi bizonyítéka van a miniszter urnak a postamester képességéről? Tessék erre felelni a miniszter urnak, a ki, mint láttam, előbbi szavaimon csodálkozott. *(Hosszas zaj és felkiáltások: Ez nem tartozik ide! Halljuk! Halljuk! Elnök csenget. Hosszas zaj.)* Ne csodálkozzanak rajta t. elvbarátim, hogy benünket ilyenkor le szoktak zugni. *(Nagy zaj. Felkiáltások: Ki zugta le a szót? Rendre, rendre!)*

Elnök: Csendet kérek, t. ház. Tessék t. képviselő urnak beszédét folytatni.

Németh Albert: Ugy látszik, a tulajdonon levő urak nekem nem akarják megengedni,

hogy szóljak. (*Ellenmondás és derűtlenség a jobb oldalon.*)

Elnök: Engedjen meg a t. képviselő ur, de azt még sem lehet teljesen meggátolni egy parlamentben, hogy a ház tetszését vagy nemtetszését ne nyilvánítsa. (*Helyeslés.*)

Németh Albert: Ezt magam sem kívánom; de azt sem, hogy ez annyira menjen, miszerint a szóban megakadályoz.

Tehát mondom, ha valaki ma saját kezével ir alá egy vevényt, azután holnap más valaki helyettesíti és ugyanazon nevet más egyéniség írja alá, akkor engedje meg a miniszter ur, ha azon kérdést intézem hozzá, hogy kitől fogja számon kérni az illető levelet, ha a postamester azt állítja, hogy ő a vevényt nem írta alá, habár a neve ott áll? Nem tudom, hogy az ily eljárás a postamesternek jó hiszeműségét vagy képességét bizonyítja-e? (*Zaj és nyugtalanság a jobb oldalon.*) Tessék megmondani, min csudálkoznak? (*Nagy zaj.*) Nem fogok elhallgatni, t. ház. (*Közbekiáltás a jobb oldalon. Ez hevesmegyei gyűlésbe való, de nem országgházba.*) Én meg azt mondom, hogy hozzá szoktunk már ahhoz, t. ház, miszerint bennünket amaz oldalról lezognak. (*Felkiáltások: Hogyhogy? Rendre!*)

Elnök: Kérek csendet, és kérem a t. képviselő urat, folytassa beszédét.

Németh Albert: De ugy tetszik, nem akarják, hogy folytassam. (*Halljuk!*)

Továbbá azt méltóztatott mondani, hogy Török Sándor folyamodót, mindezen praesumptiókra építve, kinevezte. Bocsánatot kérek, tökéletesen meg vagyok győződve, hogy a t. miniszter ur arról, a mit felmutatott, semmit sem tudott, de nem is kívánható tőle, hogy tudott legyen, mert azért van alárendelt személyzete, hogy ilyenféle minutialis dolgokban tudta és megkérdezése nélkül intézkedjék. De jól méltóztatik tudni a miniszter ur, hogy midőn a tiszta-nánai postaállomás resolváltatott, fölhívás intéztetett azokhoz, kik pályázni kívánnak. Ugyanakkor, mint felmutathatom az eredeti okiratot, pályázott egy egyéniség, ki öt esztendeig volt postahivatalban. (*Nagy derűtlenség.*)

Elnök: Csendet kérek.

Németh Albert: Pályázott, mondom, egy postatiszt, ki öt esztendeig volt mint expeditor e szakmában, és elég tapasztalatot és ügyességet szerzett, még pedig hozzátéve mondhatom, hogy épen nem baloldali elveket vallott és a baloldallal semmi összeköttetésben nincs. (*Derűtlenség.*) Nem hoznám fel ezeket — mert hiszen, hogy mernék én abba beleszólni, bár nem Pétert, hanem Pált neveztek ki; hanem azért emlitem ezt meg, mert az illető egyén azt mondja, hogy ő 450 frtnyi évi fizetés mellett ajánlta fel szol-

gálatát azon esetre, ha szerencsése lenne a postaállomásra kineveztetni. (*Derűtlenség.*) Folyamodványára azonban bizonyos dr. Novotnyi 1949. sz. a. ráírta, hogy; „ezen folyamodványnak hely nem adathatik,“ és kineveztetett a másik, és pedig nem 450, hanem 850 frttal. (*Derűtlenség és zaj.*) Azon kérdést intézem már most a kereskedelmi miniszterhez: Ha Török Sándor legjobb hitelű, legjobb erkölcsű egyéniség is, még is kinek volt jogában 450 frtot kidobni? vajon cselekedhet-e ezt Novotnyi ur az ország pénzből, vagy saját zsebéből? Ez okmányokat ezennel van szerencsém átadni a miniszter urnak. (*Leteszi az iratokat a ház asztalára.*)

Gorove István közgazdasági miniszter: Én többé a tárgyhoz hozzászólani nem kívánok, hanem a t. képviselő urnak meg kívánom jegyezni, hogy ha parlamenti illetet és házszabályokat méltóztatik ismerni, akkor tudnia kellene azt is, hogy a miniszter nem egyes képviselőtől veszi át az iratokat, hanem a ház határozatánál fogva az elnökség útján kapja azon irományokat, melyeknek közlését vele a ház elhatározza. (*Helyeslés.*)

Magára a tárgyalás formájára nézve pedig azt jegyzem meg, hogy ha a ház kívánja, hogy ilyen tisztán hivatalt illető dolgok mintegy vizsgálatként a ház előtt tárgyalassanak, a ház az azok feletti biráskodásban vegyen részt: akkor méltóztatnék eddigi szokásaitól s egyáltalában minden parlamentális szólástól eltérni, s azt nekem határozottan kötelességemmé tenni, akkor igen is kész leszek mindazon állításokra, melyeket a tisztelt képviselő urtól hallottam, tökéletesen, részletesen is válaszolni; de, a mint már előadásomban megjegyeztem, igen sajnálnám, ha a panaszlót a törvény útjától el akarnók zárni, (*Élénk helyeslés*) sőt részemről ezen ügynek elősegítését az által tanusítottam, hogy meghagytam a postaigazgatóságnak, hogy mihelyt a törvényszék az ezen vizsgálatnál szükséges okmányokat követelni fogja, azokat azonnal szolgáltatassa ki. (*Élénk helyeslés.*)

A mi végre a t. képviselő urnak azon utolsó állítását illeti, hogy a kineveztetés előtt találkozott valaki, ki kisebb fizetés mellett — mint a hogy e fizetés rendszeresített — volt kész elvállalni a postamesterséget, (*Derűtlenség*) azon egyszerű megjegyzésem van, hogy méltóztatnék önmagának számot adni arról: vajon egyáltalában helyes eljárás volna-e a postaállomásokat ugynevezett minuendo licitációkon eladni? (*Élénk helyeslés és derűtlenség.*)

Elnök: T. ház! A nyilatkozat megtörténvén, a szabályok szerint azon kérdést vagyok köteles tenni: tudomásul veszi-e a t. ház a t. miniszter ur válaszát: igen vagy nem? Méltózt-

tassanak azok, kik a feleletet tudomásul veszik, föllállani. *A szélső bal oldal kivételével az összes ház fölláll.*) Ennélfogva a ház tudomásul vette a feleletet.

Németh Albert: A ház asztalára letettem a szóban levő iratokat.

Elnök: Az ily módon letett iratokat én be nem adottaknak tekintem. *(Általános helyeslés.)*

Atmegyünk a napirendre: az 1868-diki zárszámadások megvizsgálása iránti tárgyalásra.

Csáky Tivadar gr.: T. ház! Nevezetes az, hogy Simonyi Ernő képviselő ur épen akkor, midőn abbéli kívánságának adott kifejezést: vajha a szónoktól valami újat hallana, maga is oly dolgot hozott fel, melyet mindnyájunk már igen régen tudunk, t. i. azt, miszerint az ő kívánsága körülbelül abban pontosul össze, hogy a jelen kormány álljon félre és adjon helyet másnak.

Ismerjük, t. ház, azon mondatot: „ôte-toi de là, que je m'y mette“, hanem azt hiszem, ez jelenleg még nagyon is időelőtti. E tekintetben kényszerítve leszünk, a t. képviselő urat még egy kis várakozásra, egy kistürelemre kérni; *(Derűtség)* különben, úgy hiszem, köszönettel tartozunk a t. képviselő urnak ezen kifejezéseért. *(Halljuk!)* Mert az én felfogásom szerint ezen kifejezésével, e vitában saját és az egész ellenzék álláspontját jellemezte. És azért nem is csudálkozom, hogy az igen t. pénzügyminiszter ur a jelen vita alkalmával oly heves támadásoknak volt kitéve. Ez, uraim, taktika, és pedig oly taktika, mely nem a mi t. ellenzékünk találmánya, hanem tulajdona minden ellenzéknek az egész világon. Odon taktika ugyan, de szerintem nagyon ügyes. Mert az ellenzék egy kérdésnél sem számíthat annyira rokonszenvre a közönségnél, mint épen a pénzkérdésnél, főleg ott, a hol számadásról van szó, mert természetes szövetségesre talál azon gyanuérzésben, mely ösztönszerűleg tulajdona minden embernek ott, a hol pénzről főképp a hol számadásról van szó. Így van ez mindenütt *(Igaz!)* és különösen minálunk, a hol az adófizetést igazságtalan kényszernek, majdnem a rablás privilegiált nemének szeretik tekinteni.

Én a mondottakkal nem akarok egyebet elérni t. ház, mint azt, hogy a jelen discussiót valódi színében tüntessem föl. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Nem arról van itten szó, szerintem, hogy a mint hallottam a szegény nép belátást és megnyugvást nyerjen adó-fillérei kezelése tárgyában; ez, t. ház, egy hangzatos frázis és nem egyéb. *(Ugy van! jobb felől.)*

Itt arról van szó, egy a szigorú ellenőrzés palástjába burkolt általános rohamot intézni a pénzügyminiszter személyében az összes kormány

ellen és annak rendszere ellen; *(Fölkialtás a jobb oldalon: Igaz!)* azon rendszer ellen, mely ha egyebet nem, de visszaadta ezen országnak politikai életét. *(Fölkialtás a jobb oldalon: Igaz! Ugy van!)*

Hogy pedig a jelen tárgyalás pártkérdéssé alakult át, annak bebizonyítására, azt hiszem, elégséges újra Simonyi Ernő t. képviselőtársunkra hivatkoznom, a ki ugyanis tegnapi beszédének elején sok szép dolgot mondott pártállásról, pártfegyelemről, melyek, amint hallottam, a jobb oldalon bomlófélben vannak, hanem a mint tapasztalni szerencsénk van, nagyon is fenállanak és szigorúan kezeltetnek a tisztelt ellenzék keblében. *(Derűtség jobb felől.)* És épen erre vonatkozólag igen föltűnt nekem Máriássy Béla t. képviselő urnak egyik mondata: igaz a van, hogy otthon kell szennyes ruhánkat mosni; de ha a mosás előtt az ablakba függesztjük, akkor mindenki láthatja, hogy csakugyan szennyes. *(Ugy van! jobb felől.)*

És épen mivel én ezen kérdést jelen stádiumában tisztán politikai kérdésnek tekintem természetesnek tartom, hogy az ellenzék minden ütegét az ütközetbe viszi, és hogy a t. pénzügyminiszter ur dialektikájának egész erejével száll saját védelmére.

En, ha tehetségem meg is engedné, a fényes szónoklatok terére nem akarom az előttem szólókat követni, csak a t. háznak engedelmevel igen szárazan akarok ezen száraz tárgyhöz szólani. *(Halljuk!)*

Három indítvány van előttünk: a pénzügyi bizottság véleménye, Ghyczy Kálmán és Justh József t. képviselő urak határozati javaslatai.

Az én szerény felfogásom szerint ezen három véleménynek egyike sem egyez meg az itt sokszor idézett 1848-ik évi III-ik törvénycikk 37-ik §-val: mert azon három indítvány mindenike, a számadások felülvizsgálatának egy bizonyos részét a számvéviszékre akarja bizni, azon számvéviszékre, melyről az 1848-ki törvény nem szól és nem is szólhat, miután az sem akkor nem létezett, de jelenleg sem létezik, és az idézett törvény a vizsgálat összes teendőit magára a képviselőházra bizza.

Már most azon körülményből, hogy az indítványozók egyike sem kíván e tárgynál szorosán ragaszkodni a törvény betűjéhez, nem vonható egyéb következtetés, mint az, hogy ez jelenleg vagy lehetetlen, vagy nem czélszerű. Az ilyen, szerintem kényes állásban azt tartom, hogy a törvényhozó testület egyebet nem tehet, mint megvizsgálni: vajon a törvény szelleme megengedi-e annak betűitől való eltérést, és vajon czélszerű-e ez, vagy nem? Mindkét kérdésre határozottan igennel kell válaszolnom. Ugyanis

kétségtelen a képviselőháznak azon joga, hogy a számadások átvizsgálási módozatait maga szabja meg; az is természetes és nem tagadható senki által, hogy a számvevőszék a számtani vizsgálat megtételére sokkal alkalmasabb, mint bármely bizottsága a háznak.

Igy állván a kérdés, szükséges lesz megvizsgálni, hogy az előttünk fekvő módosítványok közül melyik a legcélszerűbb.

Ghyezy Kálmán tiszt. képviselőtársunk nem akar egyebet, mint a pénzügyi bizottság, és épen, mert ugyanazt akarja, kívánja a pénzügyi bizottságot fölszólíttatni arra, hogy a beadott, a számvevőszék föllállításáról szóló törvényjavaslatot illetőleg véleményét terjeszse a ház elé, mi, hiszem, külön utasítás nélkül is alkalmasint legközelebb meg fog történni.

Justh t. barátom határozati javaslatát — mivel én is nevében szeretem nevezni a gyermeket — a pénzügyminiszter véleményének tekintem. Én ezen két eltérő indítvány közt elvi különbséget nem látok. Ugyanis a pénzügyi bizottság mit kíván? Szigorú megvizsgálását a zárszámadásoknak. De kérdem: a pénzügyminiszter megtagadja-e azt? Az egész különbség csak abban áll, hogy a pénzügyi bizottság azt kívánja, miszerint a zárszámadások a föllálandó számvevőszék által vizsgáltassanak meg előbb számtanilag és tételek szerint, és terjesztessenek azután a parlament fölvizsgálata alá. Nem tagadja senki, a t. pénzügyminiszter sem, hogy ez a rendszeres eljárás, és ez bizonyára, ha a számvevőszék föl lesz állítva, minálunk is úgy lesz, de nem is lehetne másképen. A pénzügyminiszter ur azonban jelenleg kivételesen azon nézetben van, hogy a zárszámadások tételek szerinti és parlamentális megvizsgálása eszközöltessék mindjárt, a számtani megvizsgálás pedig azután bizassék a föllálandó számvevőszékre. Itt tehát, nézetem szerint, csak az jöhet tekintetbe: vajon ezen tételek szerinti parlamentális átvizsgálást a képviselőház bizottsága képes-e teljesíteni vagy nem, és vajon ez átvizsgálásnak ekkénti megosztása fölmenti-e legkevésbé is a pénzügyminisztert a felelőség alól?

A mi az elsőt illeti, az előttem már igen helyesen bizonyítottam be, hogy egy 24 tételből álló zárszámadás átvizsgálása lehetséges; de ezt az 1848-ki törvény sem tartotta lehetetlennek, mert különben nem bizta volna az átvizsgálás összes teendőit épen a képviselőházra. Ha tehát már ezen tételek szerinti átvizsgálásra, mint többször hallottam említeni, bátorság szükséges: én részemről bocsánatot kérek, ha azt mondom, hogy vakmerőségnek tartom azt, egyes kiszakított tételek vagy egyes összefüggésben nem álló számok elősorolásával valamit számtanilag bizo-

nyítani akarni, (*Helyeslés jobb felől*) valamint azt is, előre kimondani egy számadásra, mely meg sem lett vizsgálva, hogy az rossz, és így előre is gyanut kelteni a közönségben azon számadások irányában; (*Tetszés a jobb oldalon*) sőt, mi több, megingatni a honpolgárok kebelében a bizalmat, az államvagyon lelkiismeretes kezelése iránt. (*Élénk helyeslés a jobb oldalon; mozgás a bal oldalon.*) Ez, szerintem, bizonyítékok, vagy legalább is igen alapos gyanuokok nélkül nem egyéb, mint morális békezavarás. (*Zajos tetszés a jobb oldalon; mozgás a balon.*)

A másik kérdést, t. i. a felelőséget illetőleg, igen meddőnek tartom azon állítást, hogy a tételek szerinti megvizsgálás elszakítása által a számtani vizsgálatról, a pénzügyminiszter ur felelőségétől fölmentetik. Hiszen, t. ház, a pénzügyminiszternek valóságos parlamenti felelősége csakis a tételek szerinti átvizsgálás, s csakis a parlamenti átvizsgálásnál van kérdésben, míg a számtani átvizsgálásnál a pénzügyminiszter csak azon anyagi felelőséggel tartozhatik, melylyel tartozik minden, bármely alapot kezelő államhivatalnok. De a netán előforduló számtani hibák nem is terhelhetik egyenesen a pénzügyminisztert, mert nem a pénzügyminiszter az, ki a fölszámítást teljesíti, nem a pénzügyminiszter az, ki a pénztáratokat kezeli; ily hibák tehát csak a pénzügyminiszterium bármely közege által történhetnének, és ha előfordulnának, bizonyára a pénzügyminiszter ur teljesitené köteleességét, s az illető közegeket felelőségre vonná, illetőleg kártérítésre kötelezné. (*Fölkiáltások jobb felől: Igaz! Ugy van! Mozgás a bal oldalon.*)

A mondottak után, t. ház, (*Halljuk!*) ki kell jelentenem, hogy én egész készséggel hozzájárultam volna a pénzügyi bizottság véleményéhez, ha a pénzügyminiszter ur ellenkező nézetet nem nyilvánított volna. (*Nevetés a bal oldalon és fölkiáltás: Nagyon jó indokolás!*) Tessék indokolásomat meghallgatni és azután nevetni! Én nem kutatom azon indokokat, melyeknél fogva a pénzügyminiszter ur szükségesnek látta, eltérő nézetet nyilvánítani; de bocsásson meg a t. pénzügyminiszter ur, én annak szükségét részemről át nem látom: mert a pénzügyminiszter ur, mint azon kormány tagja, mely a képviselőház többségének kifolyása, annak bizalmával is bir, bátran tovább viselhette volna néhány hónapig a mult kezelésért való felelőséget; a gyanúsítások pedig számba nem vétethetnek oly állásban, mely állás a fejedelem és képviselőház többségének bizalmában gyökerezik, a gyanúsításokhoz pedig nagyon t. pénzügyminiszter ur hozzászóthatott már; különben gyanúsításoknak minden magyar pénzügyminiszter, és egyátal-

ban a világon minden pénzügyminiszter ki volt és ki is lesz téve. *(Ugy van! jobb felől.)*

Ezen alkalommal meg akarom jegyezni azt is, hogy én az 1867-ki X. törvénynek nem kölcsönözhetem azon tág értelmet, melyet annak Justh József tisztelt barátom és mások adnak, mert én a képviselőháznak azon megszorítását nem fogadhatom el, hogy a zárszámadások fölötti vizsgálatot még az év folytán minden körülmény közt befejezni tartozik.

Ezek után szükséges, hogy indokoljam: miért pártolom mégis nagyon t. miniszter ur nézetét?

Pártolom először is azért, mert, ha nem is látom és nem is láttam szükségesnek, hogy a pénzügyminiszter ur azonnal kérje ki a képviselőház verdictumát kezelése fölött, de miután azt kérte, méltányosnak nem találom, azt tőle megtagadni.

Másodszor pártolom azért, mert az által, hogy a zárszámadások parlamentális átvizsgálása vétetik elő, kikerüljük a parlamentális átvizsgálás nélküli számadások felhatalmazását, a mi mindenesetre nagy baj, mert minél később vesszük elő az átvizsgálást, annál csekélyebbé válik a vizsgálat pontossága és szigora, s következésképpen az átvizsgálás értéke is.

Pártolom végre és főleg azért, mert, mint már kifejeztem volt, ezen kérdés a discussió által tisztán politikai kérdéssé tétetvén. Ha természetesen találtam is azt, a mint találom most is, hogy a tiszt. ellenzék ezen a téren támadja meg a kormányt és annak rendszerét, én, ki kormánypárti vagyok, nem érezhetem magamat hivatva arra, hogy a t. ellenzékot ezen térre kövessem. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Lehetnek, sőt vannak is olyanok, kik örülnének annak, ha a magyar kormány deficitekkel küzdene. Én részemről örvendek azon sikernek, a melyet finanziaális tekintetben elértünk, s melyet a pénzügyminiszter ur előterjesztéseiben e háznak bejelentett, és azt kívánom, hogy ezen eredmény valódisága fölött naponta terjesztett gyanu egyszer alaposan czáfoltassék meg, s óhajtom, hogy az ország minél előbb vehesse autentikus és hivatalos megerősítését ezen kedvező eredménynek a képviselőház szigorú és alapos átvizsgálása alapján. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Végre, t. ház! még egy észrevételt bátorodom előhozni. Mindaz, a mi a t. ellenzék részéről a számadások lényegére nézve mondatott, véleményem szerint vagy a vizsgáló bizottságba, vagy a megtörtént vizsgálat utáni vitához tartozik. Ennek jelenleg értéke nincs, de nem is lehet: mert itt nem arról van szó, vajon a benyújtott számadások helyesek-e, vagy nem? nem is arról van szó, vajon azok megvizsgáltassanak-e vagy ne? mert ebben mindenki egy vélemény-

ben van; de tisztán csakis arról, hogy mi módon vizsgáltassanak meg? *(Igaz).*

Pártolom Justh József képviselőtársam javaslatát. *(Élénk helyeslés jobb felől. Nagy zaj. Szakácsy Dániel szólítottván föl, sokan távoznak.)*

Elnök : Nem függesztettem még fel az ülést, t. ház! *(Halljuk!)*

Szakácsy Dániel : A ki nem kíséri figyelemmel a magyar kormány és országgyűlés előbbeni nyilatkozásait, eljárásait, és csak egyedül a „Pesti Napló“-t, s ahhoz hasonló kormány-érzelmű lapok közléseit, s igen tisztelt Lónyay pénzügyminiszter ur itten november 27-én tartott beszédét olvassa, és az 1847—48-ki III-ik törvénycikk 37-ik §-ával, s az 1867: X-ik törvénycikkkel egybeveti: könnyen juthat azon meggyőződésre, mely szerint igazat ad Lónyay pénzügyminiszter urnak, a ki azt kívánja, hogy azon országgyűlés, mely a m. kir. ministeriumot, s abban a pénzügyminisztert is az általa idézett határozatban határtalan hatalommal ruházta fel az ország jövedelmeinek behajtására, és az előirányzott kiadások teljesítésére, osztakozzék a felelősségben, vizsgálja meg számadásait s mentse fel az érintett évekre nézve.

Ámde a ki megismeri ez országgyűlés házszabályait, és azokat, valamint a közbejött országgyűlési köz megállapodásokat, a pénzügyi bizottság alkotását, annak és kisebbségének jelentéseit, s ama pénzügyi bizottság két érdemes tagjának, Ghyczy Kálmán és Zsedényi Ede urnak itt tegnapelőtt elmondott beszédeit, végre tisztelt pénzügyminiszter urnak még a múlt évi országgyűlés elé beterjesztett törvényjavaslatát az állam-főszámvevőség felállításáról és hatásköréről, és az előttünk fekvő két határozati javaslatot elolvassa: meg kell változtatni gondolkozásának határozatát, s Ghyczy Kálmán ur határozati javaslatához járuland bizonynyal. Mert az idézett törvényeket az igen tisztelt kormány s pénzügyminiszter ur sem értelmezte ezelőtt úgy; de nem is tartalmazzák azt, hogy bárminő alakban bemutatott csomag, számadásnak vétessék, az országgyűlés által megvizsgáltassék, s a pénzügyminiszter felmentessék csak azért, hogy a jövő évi költségvetés és bevétel előirányoztat-hassék.

Sőt épen azon törvények szellemében teljes szabadságában van az országgyűlésnek, a számadások beterjesztése és megvizsgálatása felett úgy határozni, a mint jónak látja.

Igen tisztelt pénzügyminiszter ur — a kormányval egyetértőleg — azon nézetben volt, tárczájának elfogadása óta a közelebbi napokig, miképen Magyarország állami számadásait egyedül egy független állam-főszámvevőszék vizsgálhatja meg tüzetesen első fokban, s már a

mult három évi országgyűlés elé számadásának bemutatása előtt beterjesztette 420. szám alatt a magy. kir. főszámvevőszék felállításáról és hatásköréről törvényjavaslatát, melynek 19-ik §-ában azt írta: „A főszámvevőszék 1869. évi január hó 1-ső napján kezdi meg működését.“ Ime, itt van akkori törvényjavaslata, tessék megnézni.

Mielőtt 1868-iki zárszámadását közelebb bemutatta, ama törvényjavaslatot kelle vala előre bocsátania, s ekkor következetes lett volna a kormány és saját maga előbbeni meggyőződésével s a most másképen magyarázott törvényekkel.

Abban hagyván a mult országgyűlésre beterjesztett törvényjavaslatát pénzügyminiszter ur, ezen országgyűlés egyetértőleg a kormányval, a házszabályok 111-ik §-ához képest egy 15 tagból álló pénzügyi bizottságot választott.

S a mint tisztelt pénzügyminiszter ur most ez ülészak alatt beterjesztette 1868. évi zárszámadását, ugyancsak beleegyezett a ház ama határozatába, miszerint az tüzetes tanulmányozás és véleményes jelentés készítése végett a 111. §. értelmében a pénzügyi bizottsághoz utasított.

Az állandó pénzügyi bizottság 1869. nov. 12-ről 110. sz. a. azt jelenti az 1868-ik évi zárszámadásra nézve, hogy egy parlamenti bizottság nem vizsgálhatja meg ama sok egybevetést, hosszú időt, utánszámításokat kívánó számadást, hanem úgy véli, hogy az államszámadás állandó megvizsgálásának egy főszámvevőszék felállítása felel meg, mely első fokban megtevéen vizsgálatát, terjeszse aztán a pénzügyi bizottsághoz, s ez juttassa az országgyűlés elé.

Ezen állandó pénzügyi bizottság kisebbségének tagjai Zsedényi Ede, Giczey Kálmán és Szontagh Pál (csanádi) urak még azt is jelentik, hogy az 1868-iki számadás, az 1867-iki nélkül nem is vizsgálható meg, ilyen rendszeres zárszámadás pedig bemutatva nincs, tehát határozatilag kéri utasíttatni pénzügyminiszter urat 1867-ik esztendei rendszeres zárszámadásának bemutatására.

Igy levén a dolog, nincs itten sem egyik, sem másik határozati javaslat feletti vitatkozásnak következetesen helye addig, míg a tisztelt országgyűlés, a kormány befolyásával megválasztott állandó pénzügyi bizottság előttünk fekvő jelentései felett nem határoz.

És midőn ezen közbizodalommal választott országos pénzügyi bizottság azt véleményezi és jelenti, hogy az államszámadások egyedül általi főszámvevő szék által vizsgálhatatnak meg rendszeresen, s annak 3 tagja világosan kiemeli, hogy az 1867-iki számadás nélkül az 1868-iki meg sem vizsgálható, s az még rendszeren bemu-

tatva nincs: lehetlen itt a pénzügyi bizottságnak, és magának a háznak compromittálása nélkül mást határozni, mint azt, hogy a pénzügyi bizottság véleményes jelentése elfogadtatik, helyben hagyatik. Pénzügyminiszter ur az 1867-ik évi zárszámadásának rendes alakban bemutatására utasíttatik.

Mert a pénzügyminiszter ur saját maga érdeke melletti, s előbbeni törvényjavaslatával ellenkező állításai ellenében, az egész pénzügyi bizottság, és a kisebbségnek senki által meg nem czáfolt jelentése fekszik előttünk. Mi, mint országgyűlés nem vizsgáltuk behatóan sem az 1868-iki zárszámadást, sem azon csomagot, melyet pénzügyminiszter ur 1867-iki számadásnak állít, de a pénzügyi bizottság kereken tagadja: tehát hinniünk kell saját pénzügyi bizottságunknak, s annak és önmagunknak compromittálása nélkül nem lehet Justh József ur héttagu bizottságát elfogadnunk: mert annak az állandó pénzügyi bizottság hivatalos és senki által meg nem czáfolt jelentése szerint nem is volna mit megvizsgálania.

Nincs más következetesség előttünk, a pénzügyi bizottság jelentésének helyben hagyása és elfogadása után, mint Ghyeczy Kálmán határozati javaslatát magunkévá tenni, s a pénzügyi bizottságot a hozzá utasított államfőszámvevőszék felállítása és hatásköre iránti törvényjavaslat tárgyalására s jelentésének beterjesztésére utasítani.

És minthogy már ez évben még akkor sem lehet gyökeresen átvizsgálni az 1867-ki és 1868-iki számadásokat, ha az 1867-ki is beadatnék: a jövő évi bevételi és kiadási előirányzatot eddigi módon állapítsa meg a tisztelt ház.

Én tehát a pénzügyi bizottság jelentéseit és azok után Ghyeczy Kálmán ur határozati javaslatát, mint egyedül következetest, elfogadom. *(Helyeslés a bal oldalon.)*

Tóth Vilmos: A tárgyalás alatt levő bizottsági véleményes jelentés és a két határozati javaslat beadói között a szóban forgó ügy lényegének cardinalis részére nézve egyetértés van. Mindnyájan kimondják, hogy a pénzügyminiszter által beadott zárszámadások rendszeresen megvizsgálandók; mindnyájan határozottan kimondják, hogy ezen rendszeres megvizsgálás egy szakértőkből alakítandó számvevőszék által eszközendő és épen ezért mindnyájan ezen számvevőszék föllállításának szükségességét elismerve, annak létrehozását erélyesen sürgetik.

Az eltérés, és nézetem szerint lényeges eltérés az, hogy, míg az igen t. barátom Justh József által beadott határozati javaslat a mondott elveken kívül egy határozott positiv törvényre támaszkodik, addig a bizottság kisebbsé-

gének és többségének véleménye, úgy szintén a Ghyczy Kálmán igen t. képviselő ur által beadott határozati javaslat, főleg egy még nem létező, magában mindnyájunk által szükségesnek ismert állam-institutióra, t. i. az államszámvőszékre fekteti a fősúlyt és így mellőzi a positiv fenálló törvényt.

A második lényeges eltérés az, hogy míg az én igen t. barátom Justh József által beadott határozati javaslat szerint az 1870-ik évi költségvetés megállapítása és helyes tárgyalása keresztül vihető, addig a többi indítvány elfogadása esetében az aligha eszközölhető, miután hiányzik az egyedüli és ugyszólván legtermészetesebb alap, t. i. az utolsó év bevételeinek és kiadásainak számszerinti és meghatározott kimutatása.

E két ok, nézetem szerint, elegendő lenne arra, hogy a t. ház Justh József határozati javaslatát fogadja el: mert az, meggyőződésem szerint, törvényes szempontból szabatos, administratív szempontból pedig czélszerű.

Ezen meggyőződésemben ugyan csaknem megingatott igen t. barátom Várady Gábor, ki szombaton tartott beszédében határozottan azt állítja, hogy ezen határozati javaslat ellenkezik először önmagával, ellenkezik a törvényvel, ellenkezik a háznak eddig hozott határozataival.

Én megvallom, ha csak egyikét is ezen tételeknek képes lett volna bebizonyítani, soha sem szavaztam volna ezen határozati javaslatra, sőt mint ismerem igen t. és régi barátomat Justh Józsefet, ő maga lett volna első, ki ez esetben visszavonta volna indítványát; de Várady Gábor képviselő ur ezen három tétel bebizonyításával adósunk maradt.

A Justh József t. barátom által beadott határozati javaslat két részből áll. Az első részben egy héttagu bizottságot javasol kiküldetni a végből, hogy az vizsgálja meg a számadásokat és tegyen jelentést a háznak arról: megtartotta-e a pénzügyminiszter az 1867-ki márczius 2-ki határozatát a háznak? megtartotta-e az 1868. évi XXVIII-ik törvényzikk rendeletét? nem lépte-e tul a törvény 24-ik fejezetében körülírt tételeket? behajtotta-e a törvényes adókat? nem voltak-e oly bevételei, melyeknek behajtására felhatalmazva nem volt? Justh József t. barátom azonban maga is észrevette, hogy ez nem egyéb mint a számadásoknak alkotmányos jogi szempontból megvizsgálása; és határozati javaslatának második részében az államszámvőszéket indítványozta felruházni annak teljesítésével, hogy ezen zárszámadásokat pontosan és rendszeresen megvizsgálja. Hol tehát az ellentétek ezen határozati javaslatban? én azt épen oly kevésbé tudtam fölfedezni, mint nem volt képes Várady

Gábor képviselő ur azt bebizonyítani. (*Valaki a szélső bal oldalon: De volt képes!*)

Arról, hogy ezen határozati javaslat a törvényvel nem ellenkezik, hosszasan nem szólok, ezt az előttem szóló megezőfolthatlanul bebizonyította.

Fölvastattott a törvény, mely oly világosan szól, hogy azt csak az nem érti meg, a ki nem akarja; a ki pedig nem akarja, azt kényszeríteni nekem nem áll hatalmamban.

Nem akarok Tisza Kálmán képviselő urnak azon, nézetem szerint, kisé tulszigoru kitételére bővebben válaszolni, mely szerint mi, kik ezen határozati javaslatot pártoljuk, ez által az 1848-ki törvényeket ki akarnók játszani; csakis annyiban kívánok neki válaszolni, hogy én tökéletesen igazat adok a tisztelt képviselő urnak, hogy az 1848-ki törvényhozásnak egyáltalában nem lehetett szándéka az, hogy ezen törvények kijátszasanak; de viszont megengedi nekem a t. képviselő ur, ha azt mondom, hogy az 1848-ki törvényhozóknak az sem lehetett szándékukban, hogy ezen törvények meg ne tartassanak, (*Élénk helyeslés jobb felől. Mozgás a bal oldalon*), és hogy általában az igen tisztelt ellenzék, mely a jelen esetben e törvényeket mellőzni óhajtja, (*Ellenmondások a bal oldalon*) és egy, még csak hozandó határozatra hivatkozik, nincs jogosítva arra, hogy minket a törvény kijátszásával vádoljon, mikor épen tényleges törvényre támaszkodva védjük saját nézetünket. (*Helyeslés jobb felől.*)

Ezuttal még Simonyi Ernő képviselő urnak szeretnék válaszolni, ki igen kényelmetlenül érezte magát az 1848-as zászló alatt, mert a nélkül, hogy valaki vádolta volna, oly vádra felelt, melyet legalább föl nem hoztunk. Azt mondta ugyanis, hogy a jobb oldal azzal vádolja az 1848-as pártot, hogy miért nem tartja meg a 48-ki törvényeket? Megvallom, végig hallgattam, és pedig nagy figyelemmel ezen vitatkozást, de egy szóval sem hallottam azt, hogy ezen részről valaki ezzel vádoltatott volna. Miután itt anynyira divatba jöttek a francia idézetek, engedje meg a t. ház, hogy én is idézzek egy közmondást, mely így szól: „qui s'excuse s'accuse.“ (*Derültség. Helyeslés jobb felől.*)

Legnehezebb volt azonban, nézetem szerint, azon meggyőződést föntartani, hogy ezen határozati javaslat ellenkezik a képviselőház eddig hozott határozataival, mert ekkor meg kellett volna vizsgálni a ház valamennyi határozatát, és Várady Gábor képviselőtársam igen nagy szolgálatot tett volna nekünk, ha fölmutatta volna azon határozatot, melylyel ellenkezik . . .

Várady Gábor: Fölvastam!

Tóth Vilmos: . . . de ezt nem tevén, én kénytelen vagyok minden tiszteletem daczára

ezen tételének alaposságát is kétségbe vonni. Én annyit tudok, hogy a ház részint rendszabályok, részint saját határozatai alapján, eddig is minden fontosabb kérdésnek előleges megvizsgálására bizottmányt szokott kiküldeni, sőt maga a pénzügyi bizottság is épen a pénzügyminiszter iniciatívája folytán ilyen határozaton alapul, és ezzel, azt hiszem, meg van adva a felelet Ghyczy képviselő urnak azon kérdésére, melyet ő Justh képviselőtársamhoz intézett: mily jogalapon véli a ház által kiküldettetni ezen héttagu bizottságot? Felelet: Azon jogalapon, melylyel az országgyűlés a pénzügyi bizottságot megalakította. *(Ugy van! jobb felől.)*

Legkevésbé tudom azonban fölfogni Várady képviselőtársamnak azon ellenvetését, melylyel azt mondja, hogy mi, midőn a határozati javaslatot pártoljuk, ezen javaslat által a föllállítandó számszék hatáskörét előre megcsonkitjuk. Én ugyan nem irtam a számszékéről törvényjavaslatot, mint ő, s így természetes, nem gondolkodtam fölöle annyit, mint ő; de annyit mégis merek hinni, hogy ezen államszámvevőszéknek egyik lényeges föladata az lesz, hogy a kormány által beterjesztett számadásokat, számtani szempontból is megvizsgálja. Hiszen a pénzügyi bizottság mindkét véleményének főindoka épen az, hogy ezen számadások tételenkinti megvizsgálása, a számműveletek utántekintése végett, szükséges ezen számszékét föllállítani. Ez annyira főindok, hogy ha ez nem lenne benne, alig lenne indokolható a pénzügyi bizottság javaslata.

Várady képviselő ur azonban azzal vádol bennünket, hogy a számszék hatáskörét meg akarjuk csonkitani az által, hogy olyan teendővel akarjuk fölrüházni, a mi létrejöttének egyik főindokát képezi.

Van még egy ok, t. ház, mely Justh képviselőtársam határozati javaslata mellett harczol, s ez okot pártkülönbség nélkül mindnyájunknak tisztelnünk kell, mert ez az országos hitel megszilárdítására vonatkozik, és erre czélozva, azt hiszem, senki előtt sem lehet közönbös, ki a hitelt nem csak föntartani, sőt gyarapítani kívánja: vajon ma vagy egy év múlva leszünk-e képesek államháztartásaink kedvező eredményét a világ előtt fölmutatni? *(Élénk helyeslés jobb felől.)* Ezen „mikor“ kérdése nem lehet közönyös, különösen azok után, miket az ellenzéki sajtó a pénzügyminiszter exposéját kritizálva elmondott, elmondott talán a nélkül, hogy meggondolta volna, miszerint a pénzügyminisztert ily módon, ily érvekkel megtámadva, az országos hitelt, sőt az ország politikai állását támadja meg. Mert oly időben élünk, hogy az államok tekintélye oly mértékben nő vagy fogy, a mily mérték-

ben pénzügyi helyzetük javul vagy sülyed. *(Ugy van! jobb felől.)*

Ezzel összefüggésben engedje meg a t. ház kinyilatkoztatnom, hogy engem még egy ok különösen ösztönöz arra, hogy Justh barátom javaslata mellett felszólaljak, és ezen ok az igazságban és méltányosságban találja alapját.

A határozati javaslat ugyanis a már elmondott előnyön kívül még alkalmat kíván szolgáltatni arra is, hogy pénzügyminiszter ur a leg-hathatósabb érvekkel czáfolja meg mindazon vádakokat, melyekkel az ellenzéki sajtó bámulatos cynismussal állította valótlanoknak mindazon szám-tételeket, melyeket a pénzügyminiszter ur exposé-jában felmutatott.

Elismerem, hogy ezen ok nem lehet a t. ház összes tagjainak közös tulajdona. Tudom, hogy az ellenzéknek nem hivatása a kormány eljárásának igazolását elősegíteni, sőt parlamentális országokban rendesen ennek ellenkezőjére törekszik: mert, nézetem szerint, csak azon parlamentális ellenzéknek van értelme, a mely egyszersmind a kormányra jutni törekszik; a kormányra pedig csak úgy juthat, ha a létező kormányt népszerűtlenné tennie sikerül. Én tehát mondom, igen helyesnek tartom azon taktikát, melylyel a t. ellenzék ezen ügyben élt; és megvallom, ha magam ülnék az ellenzék padjain, talán én is épen ezen pénzügyi kérdéseket választanám a kormány megtámadására. Hiszen tudjuk, hogy legközelebb Európában épen pénzügyi kérdés miatt volt két miniszterválság; de valamint ezt megengedem, úgy határozottan állítom, hogy nekünk, a többségnek, a parlamenti kormányt támogató pártnak, kötelességünk minden alkalmat felhasználni annak kimutatására, hogy a kormány hivatásának nem csak megfelelt, de képes is, akar is annak megfelelni. *(Helyeslés jobb felől.)*

Elmondhatná tán valaki, hogy miért ezen susceptibilitás? hiszen a temesvári fakérdésben is megtámadták a pénzügyminisztert, hiszen a sajtó s a parlamenti ellenzék felhasznált ott is minden eszközt a miniszter intézkedésének népszerűtlenségére, és ime egy év múlva a pénzügyminiszter ur kimutatta, hogy ama kritizált intézkedések által a temesvári erdők többet jövedelmeztek, mint addig az állam összes erdőségei. És így tehát most is meglesz majd az igazolás. Elismerem, ha e két kérdés hasonló volna, azt mondanám: várjunk, majd egy esztendő múlva a pénzügyminiszter igazolva lesz. De én e két kérdés közt roppant különbséget látok: ott csak is egy vidéket vagy ugyszólván egy várost érdeklő intézkedésről volt szó, itt országos kérdés forog fön, itt arról van szó, hogy lehet-e helyesen megállapítani az 1870-iki költségvetést?

arról van szó továbbá, hogy a pénzügyminiszter ur, ki az ország vagyonát kezeli, mielőbb megfelelhessen azon vádakra, melyeknek czáfolása az országos hitel érdekében szükséges: mert nem hiszem, hogy oly országnak hitele lehessen, melyről czáfolat nélkül azt állítják, hogy a pénzügyminiszter oly számadást ad be, melyet még vizsgálni sem lehet, a mint hogy azt Ghyczy Kálmán képviselő ur hasznavehetlen számadásnak nevezte. Én tehát a halasztást az országra nézve károsnak, a pénzügyminiszter urra a legnagyobb mértékben méltánytalannak tartom; de azt hiszem, t. ház, hogy mindkét pártra nézve kívánatos és szükséges, hogy ezen számadások mielőbb megvizsgáltassanak: *(A bal oldalra mutatva.)* Önöknek azért, hogy vádjait mielőbb igazolják: nekünk azért, hogy alkalmunk legyen felmutatnunk, miszerint Magyarország pénzügyi helyzete kétévi kezdet után olyan, a minővel a kezdő államok közül Európában egy sem dicsekedhetik; *(Élénk helyeslés jobb, ellenmondás bal felől)* hogy alkalmunk legyen bebizonyítani, hogy ezen kormány a király és nemzet bizalmára továbbra is érdemes. *(Élénk tetszés jobb felől.)*

Ezért pártolom én Justh József t. barátom határozati javaslatát. *(Élénk helyeslés jobb felől.)*

Vukovics Sebő: Igen t. képviselő társunk Csáky Tivadar gr. az ő sajtószere beszédében igen meglepő terreunumra lépett. Ő valósággal harcot izent az ellenzék alkotmányos állásának, ő a bizalmatlanságot és a gyanúsítást majdnem bűnnek bélyegezte.

T. ház! Ha szorosán akarjuk vizsgálni a különböző alkotmányos pártoknak rendeltetését, azt fogjuk találni, hogy az ellenzék alapja igen is a bizalmatlanság, s ha ez így nem volna, akkor az ellenzék lételemének szüksége megszűnnék, mert mihelyt az egész ház teljesen, egészen egyetért a kormány iránti bizalomban, akkor abból csak az következne, hogy az ellenzék is menjen át a kormánypárt soraiba.

T. ház! Gr. Csáky Tivadar az ő különös fölfogása szerint az ellenzék eljárását ezen kérdésben igen kiméletlenül megtámadja, sőt ha jól értettem szavait, ágyuütegeknek is nevezte. Ez különös dolog, ha visszaemlékezem a tanácskozást megkezdő érdemes tagtársam Ghyczy Kálmán képviselő ur beszédére, a ki valósággal a mérséklet hangján és szokott ékesszólásával szólott. *(Zajos ellenmondás a jobb oldalon.)*

Már én nem tudom, ha Magyarország népének házában még az a hang sem mérsékelt, melyen érdemes tagtársunk Ghyczy Kálmán szólott: milyen hangon kellene itt beszélni? Kétségkívül a szónoklatnak, mely e teremben tartatik, mindig valamivel nyersebbnek kell lenni, mint talán egy salonban szokás szólni. Egyébiránt, a

mint mondom, a mérséklet és ékesszólás oly szokott tulajdona érdemes barátom Ghyczy Kálmán beszédeinek, hogy azokról említést tenni is fölösleges. De ha tekintjük is, t. ház, azon nagy fáradsággal párosult szorgalmat, melylyel összegyűjté a különböző számadási tételeket, azokat összehasonlítá, azokból következtetéseit voná, s hogy mint egy biztos tükröt állítá a nemzet színe elé, és ha tekintjük azt is, hogy ezt egy priváttag tette, és nem oly tag, kit hivatala kötelezett volna ezen munkára: akkor, én legalább, nem tarthatom vissza magamat azon egyéni személyes érzetem kijelentésétől, hogy érdemes tagtársam Ghyczy Kálmán ez alkalommal valósággal az ország háláját érdemelte ki. *(Zajos éljenzés a bal oldalon.)*

De, t. ház! én legkevésbé sem kételkedem, hogy érdemes tagtársunk nem azon czélból tette az ő nehézségeit, hogy ezen nehézségek valósággal bevalósuljanak; hanem tette azon óhajjal, melylyel mindenkor szoktunk aggodalmainknak kifejezést adni: hogy aggodalmaink eloszoljanak. És így ő is kétségkívül azon kívánsággal terjesztette azokat elő, hogy módot nyujtson most ezen nehézségek eloszlatására és legyőzésére.

A kérdés köztünk, t. ház! az, hogy melyik az az út, mely ezen czélra elérésére legbiztosabban és legkönnyebben vezet? Az én érdemes barátom maga részéről nem is tett indítványt e részben, hanem elfogadta azon javaslatot, melyet ezen háznak pénzügyi bizottsága előterjesztett. De maga a pénzügyi bizottság sem javasolt valami újat, az sem terjesztett élénk valami új találmányt, hanem szerényen javasolja ezen t. háznak: fogadja el azt módozatul e számadások megvizsgálására, a mi mindenütt, a szabad nemzetek, alkotmányos törvényhozások körében, mint egyedül czélszerű, egyedül hasznos rendszer már elfogadtatott. Ezen rendszerrel szembe állítottatott azon indítvány, melyet én részemről másnak nem nevezhetek, mint egy rendkívüli módnak a számadások megvizsgálására.

T. ház! A pénzügyi bizottság által javasolt módja a számtételek megvizsgálásának az, hogy bocsáttassék ezen tárgy mindenekelőtt egy föllátható számvevőszék munkálása alá. Némely érdemes tagnak ezen föllátható számvevőszék minémiségére nézve a valóságtól eltérő nézetei vannak; némelyek úgy állítják föl, mintha annak nem volna más föladata, mint összeadni a különböző tételeket, megnézni, hogy jól van-e összeadva, levonva, ugyszólván nem volna más czélja, mint kiigazítani az errores calculi-t.

Mások azt mondják, hogy ez hasonló az ugynevezett könyvvitelhez; én pedig csekély tapasztalatom folytán azt hiszem, hogy annak föladata sokkal magasabb, hogy nem csak a számok

arithmetikai tételeinek helyességét vizsgálja hanem vizsgálja egyszersmind az országgyűlés meghatározásából azoknak a felállított status praeliminarissal való megegyezését vagy eltérését, szóval az egyes tételeknek nem csak numericus valóságát, hanem egyszersmind alkotmányos természetét is. Ez okból tekintik magát a főszámvevőszéket az alkotmány egyik szükséges kerekének, és ez okból föltételeztetik egyszersmind annak a kormánytól való teljes függetlensége. Hiszen e függetlenség — mint igen t. tagtársunk Tisza Kálmán Angliára hivatkozva bebizonyította — annyira ment, mielőtt az eljárás 1866-ban módosítottatott volna, hogy a teljes részrehajlatlanság rendszerén alapuló hivatal az ugynevezett controlor general, ki a főszámvevőszék elnöke, egy izben tagja levén a felsőháznak, saját ülésén jegyzéseket tevén a budget általános szerkezete iránt, a budgetnek a kormány által való visszavonását szorgalmazta és előidézte.

T. ház! Ha én hasonlattal akarnék élni — igaz, hogy minden analogia csak bizonyos pontig áll — a pénzügyminiszter számadásainak az országgyűlés és a számvevőszék általi megvizsgálását hasonlítanám a nagykereskedőházak könyviteleinek vizsgálásához. Vannak nagy kereskedőházak mint tudjuk, melyeknek évi forgalmuk oly nagy sőt nagyobb is, mint Magyarország egész budgetje.

Azok is szinte oly pontos és erős könyvitelt visznek, mint maga a budget vivője, a pénzügyminiszter.

A különbség csak az, hogy a pénzügyminiszter évenként köteles az országgyűlés, és általa a közönség elé bocsátani a maga könyveit és azokat vizsgálat alá ereszteni; ellenben a kereskedőházak csak akkor, ha liquidatio alá kerülnek. E pontban találok a hasonlatosságot: t. i. akkor, midőn liquidatióról van szó, a könyvek bíró elé szoktak kerülni. A bíró nem képes ítéletet hozni arra nézve, hogy helyesen és jóhiszemmel vitettek-e az illető könyvek? ő nem vizsgálja meg a könyveket, hanem erre nézve van föllállítva egy különös professio, mely a jelentékenyebb kereskedelmi házak könyveit vizsgálja, az ugynevezett accoenting commissions. Ebben vannak előkelő firmák, szintoly nagyok, mint a prókátorok firmái; ezek megvizsgálják a könyveket, jelentést tesznek, és ennek nyomán képes azután a bíró ítéletet hozni az illető házak jóhiszeméről vagy az ellenkezőről. Így van az, t. ház, az országgyűlésen is. Mi alig volnánk képesek magukat a könyveket megítélni, azért szükséges, hogy a számvevőszék azokat előlegesen megvizsgálja, mind arithmetikai, mind alkotmányos szempontból, és ha elénk kerülnek, mi nem csak fölülvizsgáljuk a számvevőszék munkáját, hanem mi

némikép a bírói jogot is gyakoroljuk azoknak helyes vagy nem helyes voltára nézve.

Felhozattak, t. ház, némely okok a Ghyczy Kálmán képviselőtársam által javasolt mód ellen. Először mondván volt, hogy a felhatalmazás rop-pant nagy, s azért minél hamarabb intézkedni kell, hogy a miniszter oldassék fel a felelősség alól. T. ház! felfogásom szerint ezen körülmény inkább az ellenkező mellett szól: mert minél lényegesebb és terhesebb a meghatalmazás, annál pontosabbnak kell lenni a fölülvizsgálatnak. *(Helyeslés bal felől.)*

Mondatott az igen t. miniszter ur által, hogy ne áldozzuk fel a jót a jobbnak reményében. Teljesen osztozom ezen véleményben; de megvan-e már azon jó? Nincs semmi e téren; mert — szemrehányást nem akarok tenni — de már harmadik esztendeje, hogy miniszteriumunk van, és a parlamenti miniszterium egyik legszükségesebb kelléke a szóban forgó számvevőszék, még csak javaslatképen fekszik előttünk. Ha annak birtokában leszünk, biztosítom a pénzügyminiszter urat, hogy nem fogjuk a jót a jobbnak reményében feláldozni.

Azt is mondá miniszter ur, hogy a miniszteriumnak igénye van elnézésre. Megvallom, ha miniszterünk multját tekintem, és tekintem azt, hogy ők is a szabadság védői közé tartoztak, mint én, és az alkotmányosság kiküzdésében tetemes részt vettek, akkor megvallom inkább azt mondanám: ha van vagy volt kormány, melytől joggal várhatni, hogy az alkotmányos rendszer kivívásában segédkezet nyújtson: valóban ezen kormánynak volna az kötelessége. *(Ugy van! Igaz! bal felől.)* Elnézésre t. ház! csak a gyenge kormány szorul és oly kormány, melynek tehetéseiben hiány van; az ily kormány fordul a maga pártjához, és kér elnézést; de azt hiszem, mostani kormányunk, mi a tehetséget illeti, ezen állapotban nincs, *(Fölkiáltások jobb felől: Nincs ám!)* s azért sem tőlünk, sem a maga pártjától elnézésre nem szorul.

Mondva volt, t. ház! az is, hogy még ezuttal történjék kivétel. T. ház, kivételről kivételre esztendőnkint haladunk előre. Azt hiszem, valahára elérkezett az idő, hogy ennek véget vessünk, s épen a jelen perczben, midőn maga a pénzügyi bizottság jelentette azt, eltérni attól, s ismét kivételes alapon állni, véleményem szerint, méltóságunkkal meg nem egyeztethető.

Azt mondotta tisztelt barátom Tóth Vilmos államtitkár ur, hogy az országos hitel úgy kívánja. Megvallom, a mennyire ily dolgokban csekély tapasztalattal bírok, semmi sem képes megingatni valamely ország hitelét, mint az, ha látják, hogy a provisorius állapot abban soká tartatik fen. Ha a kereskedelmi és iparvilág látni fogja,

hogy valahára beléptünk a rendes állapotba, engedje meg nekem a t. ház, épen ez által lesz hitelünk az eddiginél magasabbra emelve.

Megvallom, valamennyi ok között rám nézve legkülönösebben hatott az, hogy ellenünkben az 1848-ki törvény ily értelemben idéztetett. Az 1848-ki törvényekkel már annyi mindenféle történt: megcsonkítottak, módosítottak, megsemmisítettek nagy részt; de eddig még nem hallottam, hogy a köznépek, az adózóknak érdekében hivatott volna föl értelmők és céljok. A kincstárban az ország háztartására mindenkor van pénz, és e pénz az adófizetők filléreinek halmazá; kétségkívül állni kell tehát annak, hogy a népek, az adófizetőknek érdeke megkívánja azt, hogy a számadások a legrendesebben terjesztessenek elő és vizsgáltsanak át. Azt vonni tehát az 1848-ki törvényekből ki, hogy mi azon törvények ellen cselekszünk, midőn azon törvényeket így kívánjuk végrehajtani, az kétségkívül nagy félremagyarázása e törvényeknek.

Különb, ha jól emlékezem, az igen tisztelt igazságügyminiszter urnak igen kedves szójárása az, hogy az 1848-ki törvények mindent csak úgy vázolnak. Ezen törvényben az 1848-ki törvényhozás nem csak ezen jogot és kötelességet ruházta az országgyűlésre, de annak módját, mikénti gyakorlását is reá bizta.

Igen sajnálom, hogy a jelen kérdéssel, melyben nincs valamely miniszternek egyes tettéről, hanem egy nagy elvről, azon nagy elvről szó, hogy miként vizsgáltsák át a közadóból befolyt pénzek számadása, összezavartatnak, és ezen kérdésbe bevegnyttetnek bizonyos személyes tekintetek is. Én részemről megvallom, mint magánember tökéletesen hiszem, és tudom, hogy jelenleg a pénzügyminiszterről levén szó, minden, a mit Lónyay Menyhért kezébe vesz, legyen az bármilyen nehéz, nagy szakismeretet kívánó munka, igen eszesen, bölcsen és becsületesen lesz elintézve; de mikor itt az ellenörködés kötelességével állok szemben, akkor én tartozásomnak tekintem azt, hogy én a priori ne fogadjak el semmi számadást, legyen a pénzügyminiszter akár Lónyay Menyhért, akár Ghyczy Kálmán. *(Derűtség a jobb oldalon.)*

Megjegyzem még azt is csekély parlamentális tapasztalatom szerint, *(Halljuk!)* hogy nincs jelenleg szó arról, hogy absolutoriumot adjunk; hanem csak számadásról van szó, és pedig annak vagy helybenhagyásáról vagy hibásnak találásáról. Egyáltalában nincs tehát semmi értelme azon fogalomnak, a mely az absolutiót illeti.

Végre, t. ház, csak egyet akarok még megjegyezni. *(Halljuk!)*

Ellőttünk két alternativa áll: először az, hogy a t. képviselőház elfogadja-e Justh József

képviselő ur javaslatát? *(Jobb felől: Elfogadjuk!)* Ha igen, a miniszter ur bebizonyította ismét erejét, melyet a többség által oly gyakran fölmutat, és akkor beteljesül az, a mit Hoffmann képviselő ur egy más tárgyban mondott, hogy t. i. midőn a t. képviselő ur azzal czáfolta Tisza Kálmán indítványát, hogy azt azért nem lehet elfogadni, mert — úgy mond — a többség a minisztertől függ. *(Fölkiáltások: Nem mondta!)* A miniszter ur, mondom, be fogná bizonyítani valóban, hogy erővel, hatalommal és befolyással bír a többségre, de az alkotmányos rendszernek kétségkívül nem fog szolgálatot tenni, ha ezt elő nem mozdítja.

A második eset, a melyhez alig merek reményt is táplálni, az volna, hogy a miniszter ur saját belátásából fogadná el a pénzügyi bizottság javaslatát.

Ha e javaslat az ellenzékétől jönne, akkor, t. ház, meg tudnám fogni a miniszter ur vonakodását; de a pénzügyi bizottságtól származván, azt gondolom, hogy e tekintetben annak elfogadása miniszter urra vagy hatalmára egyáltalában legkevesebb kompromissiót sem vonna. *(Igaz! bal felől.)* És nem szenved kétséget, hogy ez által állását a nemzet színe előtt magasra emelné: mert az alkotmányos rendszernek, az adó fölötti számadás megvizsgálása rendszerének helyes alapra fektetésében őt illetné a legnagyobb érdem; ő volna az, kiről el lehetne mondani, hogy az alkotmányos rendszernek e téren megalapításában övé volt a legnagyobb rész.

Azon esetre, ha Justh képviselő urnak javaslata elfogadtatnék, kénytelen vagyok még egyet fölemlíteni. Azt hiszem, nem sértem a t. házat, ha azt gondolom, hogy ama tizenötös bizottság kiküldése által a ház magát financiaiális kapacitásaiban kimerítette; mondom, nem érezheti magát sértve ez által a ház, szerintem, mert Angliában sok éven át volt szerencsém nézni, hogy évről évre ugyanazon 5—6 egyén szólott financiaiális ügyekben, a többiek pedig csak röviden proponáltak néhány rövidítést az egyes tételekben; már pedig, ha Angliában is ily kevés tüzetesen szakértő férfi van, azt gondolom, nem szégyen fölteni, hogy nálunk is kevés van.

De mi következik abból, ha elfogadtatik Justh képviselő ur javaslata? Az, hogy a pénzügyi bizottság tagjai nem fogadhatnák el ez új megbízást, mert kijelentették, hogy e téren nem foghatnák megvizsgálni a számadásokat. Lennének tehát mások, s erre nézve megvallom, hogy capitalis jó gondolat volt Bánó képviselőtársunktól, hogy keresve a leginkább megkívánandó kvalifikációkat az új bizottság kiküldésében, rá akadt a bátorságra. *(Derűtség. Fölkiáltások: Ghyczy mondta!)* Ezen bátorság engem azon dőlczeg

lovagokra emlékeztet, kik a rókavadászatokon árkon, mesgyén, kerítéseken szoktak átugratni. S úgy érzem, e bátor bizottság is majd nem gondolva semmi nehézséggel, neki fog menni a támadásnak s keresztül kasul, végig fog rajta hajtani.

Még egy kérdést teszek igen t. barátomhoz. Én nem szólhatok előre az igen t. ellenzék mint testület határozatáról, abba beavatva nem vagyok; de szabad föltennem azt, hogy azután, a mit az ellenzék mondott ezen javaslat elfogadhatlanságáról, a bizottságban tagjai közül talán senki sem fog részt venni. Már most kérdem — a legális állását nem fogom tagadni — ezen javaslat elfogadása folytán bizottságot kiküldeni nem lenne-e hiányos és a czélnak meg nem felelő?

Én, tekintvén mindnyájunk kívánságát, és mert ezen folytonos kivételes állapotot valóság-gal károsnak tartom: a pénzügyi bizottság javaslatát elfogadom. *(Helyeslés a bal oldalon.)*

Hoffmann Pál: T. ház! Csak egy pár szót akarok mondani. *(Zaj. Fölkiáltások: Nincs személyes kérdés! Halljuk!)* Mindig megtisztelve érzem magamat, ha e ház azon oldala szavaimra reflectál, sőt megczáfol; de nem hagyhatom szó nélkül, hogy az előttem szóló képviselő ur velem olyas valmit mondat, a mit nem mondtam, és ha mondtam volna, egyenesen badarságnak kellene nyilvánítanom. *(Zaj bal felől.)* Azt méltóztatott állítani a tisztelt előttem szóló, hogy én azt mondtam volna, hogy a képviselőház többsége a kormánytól függ. Ellenkezőleg, azt mondtam, hogy a kormány függ a képviselőház többségétől; ez pedig egészen más, és legkevésebbé sem olyan állítás, melyet az általam használt kifejezéssel lehetne jellemezni. *(Helyeslés jobb felől.)*

Kemény Gábor b.: T. ház! Ha valaki, ki a parlamentális élet szokásaiban jártas, véletlenül ide tévedne és végig hallgatná e tárgybani tanácskozásunkat, a nélkül, hogy specialiter ismerné viszonyainkat, és megtudakolván, hogy miről folynak tanácskozásaink, azt fogná hallani, hogy eme hosszú és éles viták folynak a fölött, hogy a zárszámadások előterjesztetvén, azt kéri a kormány, hogy azok megvizsgáltsanak, és hogy a ház e tekintetben határozzon; a ház pedig el akarja odázni, messze, határozatlan időre, és mindenesetre a jövő évre: elbámulna e fölött. És még inkább elbámulna akkor, ha tudná, hogy épen a parlamentális kormány a nemzetnek, és magának a háznak hosszú küzdelmei és annyi áldozata után elért czél, és a parlamenti kormánynak első zárszámadása, első jelentkezése arra nézve, hogy kész köteletségének megfelelni, a zárszámadásokat előterjesztteni, azokat megvizsgáltatni; de sokan

vonakodnak ezt tenni. És leginkább elbámulna, ha fölolvassák előtte a törvényt, mely azt mondja, hogy a zárszámadások fölött a ház határoz, és ezt oly módon mondja, melyből bátran lehet következtetni, hogy annak értelme az, hogy a fölött határozni kell még azon esztendőben: nem máskor, nem a jövő évben. Ebben, mint már előttem is megjegyeztetett, nem lehet másképen eligazodni, mint, ha oly párttaktikát, oly saját-szerű eljárást tekintünk, melyet némelyek képviselőtársaim közül oly határozottan tagadtak.

Elvégre minden vitatkozásnak meg van a hossza, vége, és így ha méltóztatnak helyeselni, hogy a tárgyalás bezárassék, akkor szívesen elállok a szótól. *(Helyeslés.)*

Elnök: Sokan vannak még fölírva.

Kemény Gábor b.: Akkor bátor leszek, habár röviden is, egy pár megjegyzést tenni. *(Halljuk!)*

Mindenekelőtt legyen szabad előrebocsátanom t. képviselőtársam Vukovics Sebónek beszédét illetőleg, hogy beszéde után némileg fölhevítve érezhetik magokat a többség tagjai nyilatkozni, hogy megmutassák azt, hogy nem vak-tában szavaznak a miniszteri javaslatok mellett azért, mert miniszteri javaslatok, hanem azért, mert meggyőződésük hozza magával. Mi más példákra hivatkozhatnánk, hol a miniszterium változtatta meg nézetét, azért, mert a párt, melynek kifolyása a kormány, nem tartotta helyesnek azt, a mit a miniszter javasolt.

Nem azért fogadjuk el azokat, mert miniszteri javaslatok, hanem, mert meggyőződésünk szerint helyesnek tartjuk, és azért szavazunk rájuk.

Két törvény van, melyet számtalanszor hallottam idéztetni a közelebbi napokban, melyekben szó van a zárszámadásokról és a háznak e részben hozandó határozatáról. Mind a kettő a zárszámadások megbirálásáról s az e tekintetben hozandó végzésről csak melleleg szól.

Nekünk — mint fölemlítette Vukovics Sebó t. képviselőtársam, hogy az igazságügyminiszternek szokása azt mondani, hogy az 1848-ki törvények csak vázolták a dolgok állását — tovább építeni s a szerint kifejtteni viszonyainkat, hivatásunk.

Ez a leghatározottabban áll különösen ama törvénycikkekről. Nem szenved kétséget előttem, hogy, ha tüzetesen szólott volna az 1848, vagy valamely 1867—68-ki törvény a zárszámadások megvizsgálásáról, s az országgyűlésnek e részben hozandó határozatáról: az fölállította volna a legfőbb számvevőszéket és ellenőrző hatóságot. Nem kételkedem, hogy meg lenne határozva benne az idő: hogy ne lehessen kétség a felől, hogy mikor kell a zárszámadások megvizsgálásának történni.

Azonban mindez egész határozottsággal nem történt.

Ambár, felfogásom szerint, a törvénynek szelleme és szavai is tisztán oda céloznak, hogy még azon esztendőben, mikor a zárszámadás beadatik, az mindenesetre tárgyalassék az országgyűlés által, és e tekintetben véghatározat mondassék.

Azonban rendkívül nagy érv lenne, ha bebizonyíthatnák, hogy a zárszámadások megvizsgálása lehetetlen; ha bebizonyíthatnák az, hogy nem lehet azt máskép, mint felületesen és csak oly módon eszközölni, mely által az országgyűlésnek azon joga, hogy a miniszteriumot felelősségre vonja, a pénzügy körüli eljárására nézve, föl lenne áldozva. De mi következne ebből? Elfogadható volna-e akár a pénzügyi bizottság, akár pedig t. képviselőtársam Ghyczy Kálmán határozati javaslata azon esetben? Nem.

Nagyon helyesen jegyezte meg, vélekedésem szerint, Simonyi Ernő képviselőtársam, hogy az 1848-ki IV. törvényczikk 6. §-ára nem lehet hivatkozni itt: mert az törvény által módosított. Igen is módosítva van törvény által. Nem kívánok arra hivatkozni. De hivatkozhatom mindazon törvényekre, melyek nincsenek módosítva, és itt azon törvény, mely 1848-ban hozatott, az 1867-ki törvényczikk által nem a részben módosított, hogy ne tartozzék a ház a számadásokat megvizsgálni, hanem az egyéb parlamentális viszonyokra vonatkozik. Különben maga a dolog természete azt hozza magával, hogy, ha magában a törvényben nincsen is határozottan benne az idő, mikor kell annak érvénybe lépni, hogy az nyomon lépjen életbe, a mint az alkalom arra meglesz és a zárszámadások akkor vizsgáltassanak, a mint beterjesztettek, és annyival is inkább, ha egy egész sereg beszéd oly aggodalmaskodó és mint talán gyanut keltő sőtét háttér áll elő, melyben a bizalmatlanság de nevérei seregesen röpködnek, és nem csak a kormány ellen, de maga az országgyűlés ellen is bizalmatlanságot terjesztenek el az országban.

Azon esetben, mondom, ha nem lehetne a zárszámadásokat kellően megvizsgálni, akkor okvetlenül törvényt kellene hozni arra, hogy azon törvény, mely erre vonatkozólag fenáll, most ezuttal ne alkalmaztassék. Ennek szüksége azonban, fölfogásom szerint, legkevésbé sem forog fen jelenleg.

A pénzügyi bizottság javaslata, véleményem szerint, oda megy ki, hogy a dolog rendje az, hogy a zárszámadásokat egy fölállítandó számszék s ellenőrködési hatóság elébb vizsgálja meg, s azután kerüljön az az országgyűlés elé. Legkevésbé sem tagadom, hogy ez helyes lenne: ha volna számszékünk; de miután a törvény azt

mondja, hogy meg kell vizsgálni a számadásokat, és számvévőszékünk nincs, azon módot kell használnunk, a mely lehetséges. *(Helyeslés jobb felől.)*

Simonyi Ernő t. képviselőtársam azt állította, hogy a pénzügyi bizottság azt mondotta volna, hogy a zárszámadások megvizsgálhatlanok. Véleményem szerint nem ezt, hanem azt mondta, hogy nem vizsgálja meg: mert az a rendje, hogy a számvévőszék vizsgálja meg előbb. A közt pedig roppant nagy a különbség, hogy nem lehet megvizsgálni, vagy nem akarja megvizsgálni. *(Ugy van! jobb felől.)*

Ghyczy Kálmán t. képviselő ur azt mondá, hogy megvizsgálhatatlan: mert oly határtalan tömkeleget képez — ha szabad e kifejezést használnom — hogy azt elébb szakértőknek kell rendbeszedni, hogy megvizsgáltathassék. Ámde a t. képviselő ur beszédében maga adta a leg-erősebb bizonyosságát annak, hogy tárgyalható, nem csak elvileg, de egyes tételeiben is. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Hogy a pénzügyi bizottság azon nézetben volt, melyet előterjesztett, annak főoka az, hogy nem különböztette meg eléggé azon felelősséget, melyet b. Simonyi Lajos képviselőtársam tegnap politikainak nevezett a pénzügy mezején, s melyet parlamenti, valódi kormányfelelősségnek is lehetne nevezni, attól, mely inkább könyvelési, nem számtani, mely kifejezést nem egészen helyesnek tartok, hanem könyvelési számviteli felelősség. Nagyon világos dolog, ha azon kérdés fordul elő: honnan vétettek be a jövedelmek, és mindazon forrásokból bevétettek-e az országos jövedelmek, a honnan befolyaniok szükséges volt? hogy arra és annyi adatott-e ki, és épen azoknak adatott-e, kiknek kiadatni szükséges? e tekintetben nem csak első sorban felelős a miniszterium a pénzügyminiszteren kezdve, de a miniszterium kizárólag felelős. Ha azonban az a kérdés: ha vajon a számvitelben, a könyvezésben nincs-e hiba, téves, bűnös eljárás? a kormány e tekintetben egészen felelősség nélkülinek nem mondható ugyan, de ezen esetben végig kell kísérni az ügyet egészen azon pontig, hol elkövetett a hiba vagy bűn, és a felelősség a kormányon kívül azokat is terheli, kik ebben közreműködtek, és kiknek kezén e dolog megfordult. Mert hiszen világos, hogy egy miniszter sem vezet számoló könyvet, egy miniszter sem pénztárnok, egy miniszter sem vesz be vagy ad ki közvetlenül országos pénzt; hanem csak elvileg — hogy úgy mondjam — szakmailag felelős a dolog kezeléseért.

Ha így különböztette volna meg a dolgot akár Ghyczy képviselőtársam, akár a pénzügyi bizottság, akkor nem mondhatta volna, hogy ezen speciális esetben 68-ról és 67-ről a kormányi fe-

lelősséget ne lehetne teljes mértékben érvényesíteni az országgyűlésnek, mert, mint már felhoztott, 68-ban mindössze, a rendes és rendkívüli tételeket összevéve, a kiadások 24 tételbe vannak meghatározva. A bevételeknél egy posztó sincs kimondva. 67-ben pedig semmi sincs egyéb, mint azon elv kimondva, hogy úgy vétessenek be a bevételek, mint a hogy kivette vannak, a bevételekből felelősség mellett tegyen kiadásokat a miniszterium, s e tekintetben számadással tartozik. Ezen elvi felelősségre vonatkozó tételeket már meg lehet vizsgálni; még pedig, véleményem szerint, rövid idő alatt. Ez elvi felelősséget köteleességünk is megvizsgálni és e mellett legkevésbé sem bántjuk a rendes könyvezési, számadási bírálatnak teljesítését. Az mondattott sokszor, hogy a 67-ki tételekre tekintettel sem lehet lenni, mert azok nem képeznek zárszámadást. Azt nem állítom, hogy ezek olyan számadást alkotnának, minő a 68-ki; de hát a 67-ki év politikai tekintetben olyan volt-e, mint a 68-ki? s ha még hátrább megyünk, a 66-iki olyan volt-e, mint a 67-ki? Köztudomásu, hogy a kormány 67-ben vette át az ügyek kezelését. A pénzügy meg volt osztva az ország különböző részeiben. Köztudomásu dolog, hogy egészen más és nem helyes rendszer szerint vitetett addig a könyvezés, tehát rendes, helyes zárszámadást előállítani lehetetlen. Azért tehát, mert képtelenség olyan zárszámadást 67-ről bemutatni, minőt óhajtanánk, nem kell-e megvizsgálni azt, mi e tekintetben megvizsgálható? hiszen a pénzügyminiszter ur kétségkívül szolgál mindazon adatokkal, melyek a bevételeket és kiadásokat illetik, s ezek azon fontos tételek, melyeket e tekintetben tisztába kell hozni.

Ha igen aggodalmasak akarnánk lenni, azt mondhatnók, hogy a 67-es számadásokat azért nem bírjuk megvizsgálni, mert nem bírunk 1866-ról zárszámadással, és így visszamenve tovább az elmékedési töprengések mezején, képtelenek lennénk bármely zárszámadást megvizsgálni, képtelenek lennénk a parlamentális öngazgatást a pénzügyben valósítani.

Nem akarok hosszas lenni, s nem akarok egyes ellenvetésekre térni át, habár lehetne igen sokat a tul oldalról hallottak közül hozni fel, melyeket nem nehéz megczáfolni, milyen volt például Simonyi Ernő képviselőtársam azon állítása, hogy a 68-ki budget másfél óra alatt készült. A kik itt voltak, tudják, hogy sok ülést s tanácskozmányt foglalkodtatott, azonkívül, hogy a pénzügyi bizottság hosszasan tanácskozott fölötte. Maga a törvény, igaz, hogy rövid idő alatt készült, de a törvény csak kivonata mindazon tanácskozásoknak, melyek következtében az előállott.

Nem akarok bocsátkozni Várady képviselőtársam azon tételeinek czáfolatába, melyeket már Tóth Vilmos képviselőtársam megczáfolt, csak azt jegyzem meg, hogy oly institutio hatáskörének megnyirbálásáról beszélni, mely nem létezik, az szerintem képtelenség. Én még a születendő örökös örökségének megnyirbálásától sem félek, mert még nincs, kitől örökölni lehetne, és épen a zárszámadások megvizsgálása fogja leghelyesebben kijelölni azon irányt, mely szerint a számvevőszéknek hatásköre megállapíttassék.

Várady képviselőtársam azt mondotta, a minek bebizonyításával én is úgy tartom, mint Tóth Vilmos képviselőtársam, hogy adós maradt, miszerint Justh József t. képviselőtársam indítványa ellenkezik magával a törvénnyel és a ház határozataival; én ellenkezőleg úgy tartom, hogy törvényen alapszik az, és e viszonyok között egyedül gyakorlati. És mivel úgy tartom, hogy, miután a törvény e tekintetben semmi ellenvetést nem tesz, a kormány méltó joggal elvárhatja, hogy a Damokles-kard, mely addig, a meddig a zárszámadás nincs bevégezve és az absolutorium nincs megadva, minden számadó feje felett lebeg, ily rendkívül nehéz időben fölöle elvettessék; és mivel azt tartom, hogy megvárhatja, hogy e tekintetben intézkedés fog történni, még pedig nem úgy, hogy majd közelebbről fogunk arról intézkedni, de véglegesen, mert véglegesen intézkedni lehet; és mivel úgy tartom, hogy méltán elvárhatja az ország, hogy e tekintetben végleges intézkedés történjék: Justh képviselőtársam határozati javaslatát pártolom. *(Élénk helyeslés jobb felől.)*

Mocsáry Lajos: T. ház! Kivéve Csáky gr. képviselőtársunkat, kitől azon sajtáságos állítást hallottam, hogy jelenleg nincs szó az adózó nép filléreiről, hogy egyáltalában most, midőn a budget tárgyalását akarjuk kezdeni, nincsen szó pénzről, és ki ezen ügyet tisztán, mint valamely abstract pártügyet, és mint bizalmi szavazatot a kormány irányában tekinti: mondom, ezen t. szónokot kivéve, általában a jobb oldalnak szónokai majdnem kizárólag azon érvre építik okoskodásukat, midőn Justh képviselőtársunk indítványát pártolják, hogy a sokszor idézett 1848-ki III. és IV., valamint az 1867-ki X. törvényczikk értelmében az országgyűlés mulhatlan köteleességévé van téve a számadásokat az év lefolyta előtt megvizsgálni, és annak következtében a budget kérdését elintézni.

Bár mennyire vonjam is ez által magamra igen t. Tóth Vilmos képviselő ur kicsinylő véleményét, én kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy ezen törvényeknek azon értelmezését, melyet a tulsó oldalról hallottam, nem csak el nem

fogadhatom, hanem azt ezen törvény értelmében valószínűsítésének kell tartanom.

Mert mit rendelnek ezen törvények? Igen is, megszabják azt, hogy mi a kormánynak kötelessége az országgyűlés irányában, nevezetesen azt, hogy az országgyűlés bezárása, illetőleg az év letelepése előtt, okvetlenül terjeszse elő a háznak a számadást és a költségvetést. Igen is korlátot szab még a király elnapolási jogának is, a menyiben kijelenti, hogy ő felsége a korábbi elnapolás esetén az országgyűlést oly időben tartozik egybehíni, hogy a számadások és a költségvetés megvizsgáltatván, tárgyalathassék. De arról, hogy az országgyűlés miképen, mikor, mi módon tartozik a számadásokat megvizsgálni, sőt arról is, hogy azokat okvetlenül tartozik megvizsgálni az év lefolyása előtt, erről azon törvényekben határozott intézkedés egyáltalában nincs. Azon törvényhozás, mely ezen törvényt hozta, sokkal tisztább fogalommal bírt az országgyűlés természetéről, állásáról és feladatáról, semhogy előre meg akarta volna kötni kezét a jövő törvényhozásnak, arra nézve, hogy mit tartson szükségesnek e tekintetben a körülményekhez képest. Az akkori törvényhozók sokkal több belátással bírtak, semhogy oly képtelenséget követeltek volna jövőbeli törvényhozásunktól, hogy azt akarták volna, miszerint valamely miniszternek vagy a kormánynak, a mely a felelősség terhe alól könnyen akar megmenekülni, módjában álljon elhatalasítani az ide vonatkozó dolgokat, mint most; összebonyolítani a kérdéseket olyképp, mint most, hogy azután sarokba lehessen szorítani az országgyűlést azzal, hogy a 12-ik órában csak nagyjából, felületesen, mint most, lehessen bocsátkozni a számadások megvizsgálásába.

Én a törvényeknek ebbeli értelmét annyira világosnak, annyira határozottnak vélem, t. ház, hogy egyáltalában lehetetlen ki nem fejeznem bámulatomat a felett, hogy a t. kormány azon térére vitte a dolgot, a hol jelenleg áll. Lehetetlen, hogy ki ne fejezzem bámulatomat a felett, hogy ezen eljárás által önmaga vontta magára azon föltevést, vagy — a mint magok a jobb oldali szónokok kimondták — azon „gyanut,“ hogy kell a dologban mégis valami olyasnak lenni, mit nyilvánosságra hozni nem akarnak, és melyet ezen eljárás által elfödni kívánnak.

Szemünkre vettetett tegnap a tulsó oldalról, hogy ha mi bizalommal viseltetünk a kormány iránt, és meg vagyunk győződve, hogy tiszta kézzel kezeltek az ország vagyona, miért vetünk vádat, gyanut a kormányra? En tagadom, t. ház, hogy azon előadásban, melyet Ghyezy Kálmán t. képviselőtársunk tett, s mely ezen tanácskozásoknak egyik alapját képezi, a miniszterium eljárása ellenében, nevezetesen a

tekintetben, hogy nem tisztán kezeltek az ország vagyona, vád foglaltatik; én abban illet egyáltalában nem talállok. De arról mi nem tehetünk, ha önök azt találják, hogy már maga a dolog fölhozása, és így már maga az exposé, melyet Ghyezy Kálmán t. képviselő ur előadott, vádként hangzik a miniszterium ellen.

Igen sajtóságos volna, ha önök ennek folytán azt követelnék, hogy hozzá se szóljunk a dologhoz, holott mi nem csak ellenzéki, hanem képviselői kötelességünknek tartjuk, s azt hisszük, hogy önöknek is képviselői kötelességöknek kellene tartaniok: oly állást elfoglalni e kérdésben, a melynél fogva itt nem mint külön párt tagjai állunk a miniszterium mellett, vagy a miniszterium ellen, hanem mint számoltató a számadók ellen, (*Helyeslés a bal oldalon*) és hogy ilyformán úgy kellene tekinteni magunkat e kérdésben, mint a miniszterium természetes ellenfelét.

A mi illeti az igen tisztelt miniszteriumnak ezen kérdésben való magatartását, azt hiszem, t. ház, hogy a miniszteriumnak ezen kérdésben éppen arra kellene legnagyobb súlyt fektetnie, hogy mit kíván az ellenzék, s éppen azért, mert az ellenzék kívánja, kellene magának is azt követelnie, hogy a számadások minél tüzetesebben vizsgáltsanak meg; neki magának szabadkozni kellene az ellen, hogy ne adassék meg neki az abszolutorium mindaddig, míg a számadások kellelőleg meg nem vizsgáltattak és a ház azok helyes voltáról magának tökéletes meggyőződést nem szerzett.

Azonban a miniszterium éppen az ellenkezőt teszi, és ily eljárás következtében mi kénytelenek vagyunk kutatni ezen különös eljárásának okát: és ha ezt kutatjuk, lehetetlen, t. ház, hogy két dolog közül egyet ne föltételezzünk.

Vagy azt t. i., hogy itt ismét valami rejtélyes ügynek kell fenforogni, azaz olyannak, mire nézve a miniszterium magát Bécsben engagirozta, és mire nézve előbb-utóbb ki fog tűnni ismét, hogy úgy jártunk, mint már több ízben történt, mikor valami homályos, valami kétes ügy fordult elő, akár a közjogi téren, akár azon kötelezettségre vonatkozólag, melyet a nemzet magára vállalt; mikor a kétely eloszlott, azt láttuk, hogy a nemzetnek vagy ismét egy joggarantiája esett áldozatul, vagy egy pár millióval kellett megtoldani a már felvállalt terheket.

Azonban, ha ez volna az eset, akkor hasztalan volna azon eljárás, melyet e tárgyban czélszerűségéből most követni méltóztatnak. Hasztalan volna a miniszterium részéről az önfeláldozás, hijába vetette volna koczkára saját jó hitelét: mert a dolog előbb-utóbb világosságra fog kerülni, és akkor hasztalan készítette a kormány az országgyűlést a mostani számoltatási

eljárás által egy oly praecedens föllállítására, mely képes lesz aláásni a nemzetnek egyik legsarkalatosabb jogát, azon jogát, hogy kellőleg számon kérhesse azoktól a nemzet vagyonának kezelését, a kikre bizva volt az azzal való sáfarkodás.

Vagy pedig a kormány egyszerűen úgy tekintí ezen dolgot, mint bizalmi kérdést, és hogy a bizalom nyilatkozata annál fényesebb, annál nagyszerűbb legyen, azt követeli az országgyűléstől, hogy engedje el neki most, midőn a nemzet vagyonáról, midőn az adózó nép filléireiről, az enyém és tiedről van szó, azon föltételeket, melyeket ily esetben minden számoltatónak joga van követelni a számadótól.

Ha így van a dolog, ha a miniszter előtt fontosabb szempont az, hogy ő a ház többségétől, tehát pártjától ily elégtételt nyerjen, mint az, hogy itt a dolgok alkotmányos uton a magok rendje szerint kezeltettek; vagy ha — a mi még nagyobb fontosságu — a többség szintén fontosabbnak tekintí azt, hogy saját embereinek bizalmi szavazatot adjon, mint az alkotmányos eljárást: akkor, t. ház, van itt egy Andrásy, van egy Eötvös, van egy Lónyay, ki szabadon kezeli az ország ügyeit, de alkotmányos eljárás, alkotmányos kezelés e hazában nincs. (*Ellenmondás a jobb oldalon.*)

Azt hiszem, kétségtelen, hogy az 1867-ki XII-ik törvényzikk az ugynevezett kiegyezés következtében tetemesen szűkebb körre szorítottak a magyar országgyűlés jogai: mert eltekintve, hogy az ujoncz megszavazásának joga, azon intézkedések folytán, melyek tíz évre tétettek, nagy mértékben meg van szorítva, bizonyos az is, hogy az országnak vagyona, az ország jövedelmének nagy része fölött az országgyűlés nem rendelkezik, hanem rendelkezik az ettől külön álló, az ettől független testület, a delegatió, mely, hogy mennyiben alkotmányos, magából az arra vonatkozó törvény szavaiból kitűnik; hogy pedig mennyire alkotmányos annak működése, azt a közös hadügyminiszter Khun báró eljárásából láthattuk. De azt hittük, t. ház, ha már extensive meg van szorítva az országgyűlés jogköre, megmaradt az legalább intensive: megmaradt azon alkotmányos joga, hogy saját hatáskörében az ország vagyona, az ország bevételei és kiadásai fölött, valóságos alkotmányos uton intézkedjék. (*Helyeslés a bal oldalon.*)

Ha azonban elfogadtatik azon javaslat, mely a tul oldalon tétetett, akkor, fájdalom, meg lesz rövidítve az országgyűlés joga még e tekintetben is, és akkor ki fog tetszeni, hogy nem volt alaptalan azon aggodalmunk, miszerint alkotmányos jogaink megcsontítása még a fönlevő alkotmányos jogainknak és egyáltalában az alkot-

mányos jog fogalmainak megmetelyezését is fogja maga után vonni. (*Helyeslés a bal oldalon.*)

Pártolom Ghyczy Kálmán határozati javaslatát. (*Élénk helyeslés bal felől.*)

Wodiáner Béla: T. ház! Bocsánatot kérek, hogy én, mint üzlet embere, kinek tudnia kellene, hogy az idő pénz, mégis igénybe veszem a t. ház türelmét (*Halljuk!*); de annyi mondatott itt e házban a dolog technicumára nézve, hogy ezt hallgatással mellőznöm nem lehet. A vizsgálat technicus oldalát igen nehéznek állították, és az mondatott, hogy 400 képviselő közt talán nem fog találkozni hét, ki a számvizsgálás nehéz munkáját teljesíthetné. (*Halljuk!*) Ez állítás ellen, t. ház, magának a háznak érdekében tiltakoznom kell. A dolog nem oly nehéz; mi kereskedők hozzá vagyunk szokva számvizsgálatokat tenni; a könyvvezetésnél gyakran előfordul az, hogy az esztendő végével a bilánc pár krajczárral össze nem vág. Ilyenkor azután újra átvizsgáljuk az egész bilancot, s az átvizsgálásnál nem ritkán azt találjuk, hogy nem pár krajczár a hiba, hanem néhány ezer forint. Ezen vizsgálat nagyon könnyű: mi stichpróbákat csinálunk; stichpróbákat tételenként: azon tétételeket alulról fölfelé, s azután fölülről lefelé vizsgáljuk, s ha az összegek megegyeznek, bizonyos lehet mindenki, hogy a számadás összevág.

Azt akarja a képviselőház egy része, hogy a számadások a számvevőszéknek adassanak át. Kikből fog állni ezen számvevőszék? állni fog nem tudom hány ülnökből és a segédhivatali személyzetből. Az ülnökök, az ugynevezett számbírák, nehezen fognak azzal foglalkozni, hogy maguk vizsgálják a számadásokat, hanem a segédhivatalnokokra fogják bízni, s ők csak a vidit fogják reá vezetni. A segédhivatalnokok pedig honnan fognak regrutáltatni? nem másunnan, mint onnan, hol most vannak, t. i. a miniszteriumokból; tehát ugyanazok fogják akkor is vizsgálni a számadásokat, kik eddig vizsgálták.

Vukovics képviselő ur azt mondotta, hogy csak szakférfiak, kereskedők képesek a számadásokat megvizsgálni: én szeretném tudni, hogy ha azon számvevőszék föl fog állittatni, vajon az ülnökök mind szakférfiakból, kereskedőkből fognak-e választani? (*Fölkiáltások bal felől: Természetes!*) Azt nem hiszem. Hiszen Ghyczy Kálmán képviselő ur erre nézve a legszebb példát nyújtja; ő maga sem szakember, és mégis hozzá fogott a számadások vizsgálásához, és nagy meglepetésünkre ötven millió különbséget talált; ha hét oly bizottsági tag fog összeülni, 350 millió különbséget fognak kihozni, (*Átalános élénk derűtség. Tetszés a jobb oldalon*) és a pénzügyminiszter ur tán azon szerencsés helyzetben lesz, pár évig adót nem követelni, (*Élénk tetszés jobb felől*) a

mely esetben csakugyan országos hála tarthat számot, a mire utalta Vukovics képviselő ur.

Tisza Kálmán ur vakmerőségnek mondta azt, a mit Bánó József barátom fölhozott, hogy találkozni fog e házban hét bátor fiu, ki a számadások átvizsgálására vállalkozik. (*Átalános derűtség.*) Azt mondom én is, hogy igaz, miszerint ez vakmerőség; de vakmerőség az is, azt gondolni, hogy 400 képviselő között hét ne találtassék, kire bátran lehet bizoni a számadások megvizsgálásait. Én azt hiszem, ilyen hét fog találkozni.

A tárgy törvényes oldala minden tekintetben kimerítve levén, egyszerűen csak azt jelentem ki, hogy Justh t. képviselőtársunk határozati javaslatát elfogadom. (*Helyeslés a jobb oldalon.*)

Elnök (*leszáll s helyét Gajzágó Salamon foglalja el.*)

Körmeny Sándor: T. képviselőház! (*Élénk hosszas felkiáltások a jobb oldalon: Eláll! Bal felől: Halljuk!*) Azon érdekeltég, melylyel a szönyegen forgó kérdés a t. képviselőház bal oldaláról vitattatik; azon buzgóság, a melylyel ugyanezen kérdés a képviselőház jobb oldaláról védelmeztetik, tanusítja: hogy egyfelől ezt a kérdést úgy fogja fel a bal oldal, mint a mely által ismét a nemzetnek egyik legvirtualisabb joga védelmeztetik; más részről a jobb oldal úgy fogja föl e kérdést, mint a saját létalapjának, életfeltételének, t. i. az opportunitásnak elvét. (*Ellenmondás jobb felől. Félkiáltások: Épen ellenkezőleg! Halljuk! bal felől.*) Én, t. ház! azon szerencsétlen helyzetben vagyok, (*Valaki a jobb oldalról: Igaz!*) hogy mikor már a ház türelme, ugyszólván kifáradt, a mikor már az előttem szóló igen jeles férfiak minden érdekesebb positiót elfoglaltak, e tárgyban nekem, ugyszólván, nem maradt fen egyéb . . .

Ivánka Zsigmond: Mint a hallgatás. (*Derűtség. Halljuk!*)

Körmeny Sándor: . . . mint a közharcos tiszte, kötelessége; de ezen kötelességem mellett, t. ház, én részemről meg akarok állni, (*Félkiáltás jobb felől: Elállni! Halljuk! bal felől*) hogyha a jobb oldal azt akarja is, hogy vissza lépjek.

Szerintem — hogy a tárgyhöz minél rövidebben szólhassak — az egész tárgy egy pont körül forog s — szerintem — a kérdés lényege abban öszpontosul: vajon valódi beható, szigoru, részletes és tárgyilagos számadást vegyen-e a ház az ő pénzügyminiszterétől, illetőleg miniszteriumától, vagy pedig a pro forma alkotmányhoz hiven, megelégszik egy pro forma számadással? (*Helyeslés bal felől.*) Én, t. ház! a beható, a szigoru számoltatás mellett vagyok. Azt mond-

ják bizonyosan a t. jobboldaliak, hogy ők is. (*Ugy van! jobb felől.*) Ámde ezt csak mondják; (*Derűtség*) a szó és tett közt mindig nagy volt a különbség, és az nagy most is; (*Félkiáltások jobb felől: Miben?*) pedig, t. ház, ha valamiben, úgy épen pénzkérdésben még testvérek közt sincs barátság, ezt tudjuk a gyakorlati életből is. Azért ismétlem, t. ház, hogy a tárgynak szigoru, részletes és pontos megvizsgálását óhajtom, (*Félkiáltások jobb felől: Mi is!*) és e tekintetből nem osztozhatom azok nézeteiben, kik oly módozatot akarnak e tekintetben igénybe venni, mely már természeténél fogva sem vezethet beható számadásra. Mert vegyük gyakorlatilag a dolgot; mit akarnak azok, a kik csak úgy fölületesen akarnak keresztülmenni az egész dolgon? (*Félkiáltások jobb felől: Ki akar? kik azok?*) A t. többség.

Azt akarják-e megtudni: vajon, Lónyay pénzügyminiszter ur szerint is, miként Maróthy szerint, kétszer kettő négy-e? azt akarják megtudni, hogy tud-e jól összeadni és kivonni? Hogy ő jól tud összeadni, azt tudjuk költségvetéseiből; hogy jól tud kivonni, azt tudjuk jól adóexecutióiból. (*Félkiáltások jobb felől: Kötelessége! Helyeslés bal felől.*)

Ugy de, t. ház, három év óta, szerintem és a mi nézetünk szerint, valami mással is kellene már valahára tisztába jöni: a három évnek számvetésével, illetőleg az adókezeléssel: azzal, hogy a három éven keresztül befizetett milliói a nemzetnek, fillérei a népnek hogy és miként kezeltettek? hogy t. i. a mi bejött, arra fordított-e, a mire fordíttatnia kellett, és ugy-e, mint eleve megállapítva volt?

Ez a kérdés lényege, szerintem, t. ház.

A t. bal oldal egyik t. képviselője tegnap egy hasonlatról szólott. Nem fogja tán plagiumnak venni, ha én e hasonlatot folytatom, mert azon gondolat véletlenül az én gondolatom is volt. A t. jobb oldalon igen sok jómódu s mi talán még több, nagy gazda van. Köztük első sorban maga a pénzügyminiszter ur. Már mondatott, hogy ha az ő gazdái akképen állanának elő számadásaikkal, mint a hogy a pénzügyminiszter állott elő az országgyűlés elé a zárszámadásokkal, és ugyanazt kívánák tőle, mint a mit pénzügyminiszter ur kíván a nemzettől, bizonyára rossz néven venné. En folytatom e hasonlatot, és azt mondom, ha számvevő tisztjeik csatlakoznának gazdatisztjeik nézetéhez, és helyeselnék az ily módoni számadást, sőt czélszerűségét még vitatnák is, bizonyára gyanuba jönnének mind a számadók, mind a számoltatók egy malomban őrlés miatt.

Én tehát, t. ház, úgy gondolkozom, hogy épen magának a t. jobb oldalnak, mint egyik és többségénél fogva főszámvevőnek áll kötelessé-

gében nem a gyanúsított, de a neheztelt számadással aként bánni el, hogy ne mondhasa senki, se itt, se az országban, hogy egy malomban örölnék. (*Zajos fölkiáltások: Eláll! Rendre! Elnök csenget. Halljuk!*)

Maga a t. pénzügyminiszter által pénzügyi kapacitásnak elismert Zsedényi és Ghyczy Kálmán képviselő ur, több milliókra hivatkoztak, melyek a pénzügyminiszter ur számadási tételeivel nem vágnak össze. A pénzügyminiszter ur elfeledte azon neheztelt pontozatokat megczáfolni a jobb oldalról: úgy gondolom, tegnap rátért Bujanovics képviselő ur ugyane pontozatokra; de benne sem találkozott annyi bátorság, hogy a pontozatokat meg merte vagy tudta volna czáfolni, csupán csak hivatkozott rá. (*Folytonos nyugtalanság a jobb oldalon.*)

T. ház! Azt hiszem, itt nem csak az a baj, hogy idő nincs a számadások megvizsgálására — mint azt a jobb oldal ellenünkben vitatja — azt követelvény, hogy mihamarább menjünk át a számadásokon csak úgy pro forma: videre, non esse, modo; de talán sokkal inkább a főbaj az, hogy nincs valóságos számadás, a mit megvizsgálni lehetne, olyan, a minek tételeire teljesen és biztosan bázisolni lehetne a vizsgálatot, és így sajátképp hibáznak a számadás azon elemei, melyek után indulni kellene azoknak, a kik majd a vizsgálatra hivatva lesznek. Azt pedig, t. ház, jól tudjuk, hogy nem teheti a ház úgy, mint a t. jobb oldal igényli.

E szempontokból én azt óhajtanám, hogy épen maga a t. jobb oldal, mely tudja jól azt, honnét és miből gyűlnek azon milliók, mikről szó van, mert a határozat felelőssége őt fogja terhelni a nemzet előtt, legyen e tekintetben a legszigorubb. Igen: mert, fájdalom, azon sok millió nem azoktól jön ám, t. ház, kik a szerencsés véletlen által százezreknek birtokában kényelem karjai között uszva, alig ismerik az adófizetés terhét, hanem, mint minden államban, jönnek sokkal inkább, a nép véres verejtékével szerzett filléreiből, jönnek attól a néptől, t. ház, a melynek sokszor alig van egy falat száraz kenyere s hozzá sava borsó; (*Jobb felől: Ohó! Folytonos nyugtalanság. Elnök csenget*) jönnek, tisztelt ház, azoktól, kiknek hét- és hónapszámra alig van sokszor egy fillérük, melyből adójukat fizetik. (*Zaj. Halljuk!*) Ez az előtt, ki a nép helyzetét ismeri, ismeretes dolog, de az előtt tagadhatatlan dolog is.

Ily körülmények között, tisztelt ház, nem szabad nekünk, épen a dolgok rendje érdekében, pedig azzal vádoltattunk ma, hogy mi a dolgok rendjét akarjuk fölzaklatni, fölzavarni a mi fölszólalásaink által, — épen a dolgok rendje érdekében nem szabad magának a t. jobboldalnak ak-

kép vezetni az ügyet, hogy egy föltületes számitás vagy számtétel által az egész számvétel illusoriussá váljék. (*Fölkiáltások jobb felől: Eláll! Bal felől: Halljuk!*)

Mi lenne ugyanis, t. ház, következménye az olyan „videre, non esse“ számadásnak? Tegyük föl, t. ház, hogy találkozik a ház jobb oldalán 7 oly bölcs férfiú, (*Halljuk! Nyugtalanság a jobb oldalon*), kiknek egykor tán születési helyök fölött ép úgy fognak vitatkozni, mint épen hajdan a bölcsek születéshelye fölött Görögországban. Találkozni fognak tán, kik rászánják magokat, hogy megvizsgálандják a számadást, de azt kérdem a t. háztól: ily vizsgálat után föl fogja-e menteni a minisztert vagy nem? Ha nem: teljesen haszontalan a számtétel; ha föl — miután magok is azt igénylik, hogy később egy számvevőszéknek adassék az egész ügy — vajon ha a számvevőszék oly lényeges hibákat fog fölfedezni abban a számadásban — a mely hibák, hogy benne lehetnek, az egyelőre mindig föltehető minden számadásról — miképp fognak önök, és épen önök és az önök által pártfogolt miniszterium megállani a nemzet közvéleménye előtt? (*Fölkiáltás jobb felől: Az a mi dolgunk! Rendre!*) Én pedig azt mondom, hogy nem csupán az önök dolga, hanem a mi dolgunk is! (*Nagy zaj. Elnök esenget.*) Én tagadom, t. ház, hogy csak a jobb oldal volna a nemzet.

Hogy türelmököt ki ne fárasztssam, röviden befejezem, a mit mondandó vagyok. (*Éljenzés a jobb oldalon.*)

A t. pénzügyminiszter, a mint tudjuk, mint a nemzet tapasztalja, az adó kezelése körül tréfát nem ismer, mint tudjuk, még a késedelmi kamatokat is beszédeti. Ez az ő dicsőséges találmanya. (*Kötelesség! jobb felől.*) Tanuljon e tekintetben a jobb oldal a pénzügyminisztertől, mint különben is mesterétől. Legyenek önök is épen oly szigoruak a számadás megvizsgálása körül, (*Fölkiáltás jobbról: Hiszen azt akarjuk! Eláll!*) még a késedelmek tekintetében is. (*Igaz! bal felől.*) Én részemről és mi, szigoruan számot akarunk kérni, de nem utólagosan, hanem annak idején és módja szerint, a késedelmi kamatokkal együtt. És e tekintetből én nem a számadást elodázni vagy csak oly pro forma Justh-féle, hanem a sokkal justus-abb Ghyczy-féle határozati javaslatra szavazok. (*Éljenzés a bal oldalon.*)

Buday Sándor: T. ház! (*Fölkiáltások a bal oldalon: Eláll! Eláll! A jobb oldalon: Halljuk! Halljuk!*) Sokkal jobban tiszteltem a tiszt. házat, semhogy ismétlésekkel akarnám figyelmét fárasztani. Az ügy sokkal jobban ki van meritve, semhogy ahhoz érdemleg igen sokat lehetne mon-

dani, azért a t. ház engedelmével igen röviden fogok szólni. *(Halljuk!)*

T. ház! Oly férfiak részéről, kik ez ország közvéleménye előtt magasan állanak, itt oly állítások hoztak föl, melyek a tényállással tökéletesen ellenkeznek; de a melyek oly messzeható horderejűek, épen azon oknál fogva, melyet kiemeltem, hogy ha ezen körülményekre és tényállásokra nézve a tiszt. ház fölvilágosítást nem nyer, akkor úgy a párt, mint a miniszterium oly színben fog feltűnni az ország közvéleménye előtt, mely a valóságtól teljesen eltér.

Mindenekelőtt legyen szabad nekem az előtem személyesen igen t. Ghyczy képviselő urnak előadására néhány megjegyzést tenni. *(Halljuk!)*

Igen nagy fontosságot nyer az ő előadása az által is, hogy itt e háznak egy kitűnő tagja, ki az 1848-ki kormányának is egyszersmind intéző tagja volt, a maga részéről szintén kijelentette — miben én, részemről, szintén osztozom — hogy a t. képviselő ur fáradozásaiért és kutatásaiért az összes ország hálájára méltó. *(Éljenezs a bal oldalon.)* Igen t. ház! Azon adatok, melyeket a t. képviselő ur előterjesztett, a tényállásnak nem mindenben felelnek meg.

Ugyanis mit mondott? Beszédének kezdetén mindjárt azon alaptételt állította föl és ahhoz fűzte további következtetéseit, mint hogy ha a miniszterium azon álláspontot foglalta volna el az 1867-ki számadások irányában, hogy azokra nézve vagy nem terjesztheti, vagy kellő időben és kellő mértékben nem terjesztheti elő az adatokat: mert ezen számadás oly előirányzat alapul, mely nem volt alkotmányos tárgyalás útján megállapítva. Ezen előadás következtében szives volt egy kérdést is intézni a házhoz, t. i. azon kérdést: melyik alkotmányellenesebb, az-e egy nem alkotmányos útu előirányzat alapján számadást tenni, vagy pedig egyáltalán nem adni számadást?

Ez itt a házban, hol a körülményekkel és viszonyokkal mindnyájan ismerősek vagyunk, mint retorikai frázis elhangzik; de egészen más tekintetet nyer az, ha meggondoljuk, hogy a különböző pártközlönyök útján ez állítás az országban köztudásra jut. Mit jelent e kérdés egyebet, mint azt, hogy a miniszterium nem akar 67-ről számadolni, még pedig azon ürügy alatt, mert alkotmányellenesnek tartaná a nem alkotmányos uton létrejött előirányzat alapján számot adni.

Én, t. ház, sem a házban, sem a házon kívül nem hallottam soha, hogy a miniszterium ez álláspontot magáénak vallaná. Igaz, hogy igen hangsúlyozta a miniszter ur azon nehézségeket, melyek az átmeneti korszakkal járnak: különbséget kíván tenni a formára nézve a különböző

számadások között; de hogy egyáltalában nem akart volna számolni, vagy hogy alkotmányellenesnek tartotta volna, mint azt tiszt. Ghyczy Kálmán képviselőtársunk jelezte, az egyáltalában a tényállással homlokegyenest ellenkezik: mert ellenkezőleg épen a miniszterium volt az, mely a háznak a számadásokat beterjesztette.

Igaz, hogy a t. képviselő ur e számadásokat nem tartja számadásoknak, sőt azokat haszontalan skartétáknak, iratoknak tekinti, tekinti pedig két okból.

Először, mert nagy gonddal és szorgalommal összeállította két számadásnak tételeit, és azokból kihozta, hogy egymással nem egyeznek. De nem kell egyéb, mint, megfontolni a létező viszonyokat, hogy az ember arra a meggyőződésre jöjjön, hogy épen akkor nem volna e számadás helyes, ha a számok egymással egyeznének. *(Derűtség a bal oldalon.)* Szolgálok fölvilágosítással. Mindenki előtt tudva van, hogy a 67-ki számadások főkönyvelése a bécsi pénzügyminiszterium központi számvevőségénél létezett, és onnan terjesztettek elő a kimutatások, és hogy az önálló magyar pénzügyi alkotmányos kezelés csak 1868-tól kezdődik.

Már most, t. képviselőház, mi foglaltatik a 67-ki számadásokban. A 67 végével az egyes miniszteriumok hitelmaradványai és túlkadásai foglaltathattak csak addig, a meddig a központi számvevőség vezette, t. i. 1867. év végeig.

Mi foglaltatik a pénzügyminiszteriumi alkotmányos számadásban? Foglaltatik a 67-ik év végszámadása, t. i. 67 után mindazon tételek, melyek a miniszteriumok rovására kiadványoztattak vagy bevételeztettek. Következőleg, miután az első kimutatás 1867 végeig szól, a másik pedig mindaddig, a meddig utalványozás történt, az 1867—68. év számlájára; nagyon természetes, ezen kettőnek egymással ellenkezni kell, sőt öszhangzásban nem szabad lenniök.

De másodsor skartétáknak nevezi Ghyczy Kálmán ezen számadásokat azért, mert abban találta fölhozva mindazon kiadásokat, melyek a közigazgatás költségeire fordítottak, de nem találta abban az 51.347,327 frt hováfordításáról a végleges számokat. Itt kikérem a t. ház figyelmét, mert én épen ezen körülményt tartom a legfontosabbnak, s azt hiszem, hogy ezen körülmény és az arra adandó fölvilágosítás ki fogják mutatni azt, hogy ez az indítvány, a melyet Ghyczy Kálmán t. képviselő ur tett, s azon javaslat, mely a pénzügyi bizottság részéről nyújtatott be, kivihetetlen, s ellenkezőleg a ház nem is odábozhatja továbbra magától, azt, hogy Justh képviselő ur indítványát elfogadja. Ugyanis a kérdéses 51 millió forintról a miniszterium nem tehetett rendszeres számadást, illetőleg nem helyezhette be

az egyes tételeket a számadásba, azért, mert nem volt meghatározva, valamint maig sincs meghatározva azon arány, a mely szerint az ország az 1867-ki évben a közös költséghez járulni tartozik. A fölhatalmazás ugyanis fölhatalmazta a miniszteriumot arra, hogy a begyűlt pénzeket az országgyűlésileg megállapított közös költségre fordítsa, hanem egyszersmind korlátot szabott, nevezetesen azon korlátot, hogy a gyakorlat és a jövedelmek mértéke szerint történjék ez.

Már most, t. ház, az alkalmazásnál a miniszterium azon elvet állította föl, a mint a t. miniszter ur előadta, hogy az 1867-ki előirányzatot vette föl irányadóul, az egész összegből levonta a Magyarország közigazgatására szánt összeget, s az így fönmaradott maradványt tartotta azon összegnek, mely a közös költségek fedezésére fordítandó.

Ellenkezőleg, a lajtántuli miniszterium a tényleges állapotot, minthogy kedvező volt, vette irányadóul, s annak következtében Magyarország terhére 1.383,160 forintnyi kár növekedett volna.

Hanem van egy harmadik fölfogás is, t. ház, s ez Ghyczy Kálmán képviselő uré; ő nevezetesen azt állította, hogy azon országgyűlés határozata szerint az 1867-ki közköltségek mennyiségének meghatározására irányadóul kell szolgálni azon későbbi megállapodásnak, a mely a közös költségre nézve későbben törvényileg életbe lépett, s ez volna a legmesszibbre menő, mert ennek következtében az ország néhány milliót vesztené.

Nincs tehát, t. ház, maig sem eldöntve azon kérdés, hogy ezen ország mily arányban tartozik járulni az 1867-ki közköltségek fedezéséhez; ha tehát nincs megállapítva, akkor a miniszter nem állithatta be az egyes tételeket, hanem igenis elmondhatta azt, a mit el is mondott, a mint e tekintetben határozni kell az országgyűlésnek.

Én azért részemről nem tartom, hogy az valami hallatlan eljárás lenne, mint ezt Tisza Kálmán t. képviselőtársam kijelenté, hogy a miniszter azt követelte volna, hogy az ő beszédeiben elmondott számok számadásnak tekintessenek. *(Helyeslés jobb felől.)*

Én ennek következtében azt hiszem, hogy a pénzügyi bizottság javaslata el nem fogadható, és pedig azért, mert mi történnék, ha valósággal, a föllállítandó számvevőszék fogna utaltatni a számadásoknak megvizsgálására? A számvevőszék köteles a fönálló törvények szerint eljárni, a számvevőszék köteles az utasítások és törvények szerint megvizsgálni, vajon az egyes tételek a törvények korlátai és határozatai szerint kezeltettek-e? Igen, de mikor ez elhatározva

még nincs, azon circulus vitiosusba jutunk, hogy t. i. a számvevőszék az országgyűlést fogná kérni, hogy előbb határozza meg az elveket, melyek szerint e kérdésben eljárni kell.

T. Ghyczy Kálmán képviselő ur és az ő nyomán Simonyi Ernő t. barátom tagadták az összefüggést, mely létezik az 1867-ki számadások és a közös activum s passivumok fölötti számlatokban. Pedig ezen összefüggés megvan mind szellemi, mind anyagi tekintetben; anyagi tekintetben összefügg, a mennyiben a közös activák alapját képezi az 1866-ik évi közös pénztári maradvány. Így tehát az 1866-ki pénztári maradvány, miután azokra kiadások még az 1867-ik évben is tétettek, csak az 1867-ki államszámadásból állapíttathatik véglegesen meg. Megvan tehát az anyagi összefüggés; de megvan a szellemi is: mert nagyon természetes, hogy a közös költségek előirányzatára nézve az országra kedvező módszer fog elfogadtatni véglegesen, akkor nagyon természetes az activák és passivák leszámításáról, más részről a miniszterium és az országgyűlés engedékenyebb fog lehetni; az összefüggés tehát meghiszem, hogy létezik.

A mi már most az 1868-ki zárszámadásokat illeti, az 1867-ki számadásokra t. Ghyczy Kálmán képviselő ur keveselte, a mik abban foglaltatnak. Már 1868-ban egészenellenkező állást foglalt el, már ott nehezteli a miniszteriumnak, hogy többet tett, mint kellett volna, t. i. elmondta, hogy többféle combinációk vannak ott, melyek lehetnek helyesek, hanem mindamellett nem mellőzhette el egyszersmind kételyeit kifejezni arra nézve, hogy ezen tételek ideális számadáson alapulnak.

Nem hiszem, hogy akár a miniszterium, akár ki azt követelje a ház bármely tagjától, hogy mindazt úgy fogadjuk el, mint az országnak valósággal egy krajczárig meglevő aktiváját, t. i. hogy azt higyük, hogy az be fog hajtatni minden utolsó krajczárig; hanem azt nem fogja senki tagadni, hogy mindaddig, míg a behajthatlanság be nem bizonyul, a miniszterium leírásokat nem tehet, s így kötelessége volt ezen összeget fölvenni. Különbén a dolog lényege nem itt rejlik, hanem abban, hogy a pénzügyminiszter kijelentette, hogy 6 millió forint megtakarítást eszközölt, a hat millió forintot e kimutatásokkal előállítani nem lehet, az egy mellékes valami, a mi a számadásokkal 1869-re átvitetett, s ha meg nem volna, akkor a pénzügyminiszter dolga volna felelni, hogy ezen hat millió forintot előteremtse. Tartozom azon elégtétellel a t. képviselő urnak, hogy elismerem, hogy e kimutatás inkább talán az országnak ismereteit gyarapítja, s örvendetes tudomásul szolgálhat; hanem mindenesetre legjobb érdekében áll az

országgyűlésnek és magának a parlamenti kormányának, hogy a kimutatások egyszersmind magukban foglalják azon tételeket, melyekből bebizonyul az, hogy a miniszterium fölhatalmazását tul nem lépte, s a bevételeket és kiadásokat a szerint teljesítette. Épen azért *(Bal felől zaj és türelmetlenség)* ez csak újabb érv arra nézve, hogy kiküldessék az a bizottság, mely a képviselőháznak biztosságot nyújtson arra nézve: vajon teljesítette-e a törvénynek arra vonatkozó rendelkezését?

Szabad legyen ez alkalommal áttérnem Tisza Kálmán egy állítására. Ő t. i. a súlyt arra helyezte, hogy az országgyűlés által választott mód, vagyis inkább azon mód, melyet Justh József ur ajánlott, ezen mód által nem fog eléretni a gyökeres számoltatás azért, mert a kiküldött bizottságnak tagjai a többségből lesznek kiszemelve. Ez állítás, részemről azt hiszem, hogy tulbizonyit. Ha mindjárt a számvevőszék föl is fog állíttatni, a mint azt Várady Gábor indítványba hozta, akkor ez még e számvevőszék ellen is lenne alkalmazható, és így a végletekben egyszersmind bizonyítana a parlamentálistálmus ellen. *(Ugy van! jobb felől.)*

Nem mellőzhetem azt sem megjegyezni, hogy Tisza Kálmán képviselő ur nagy súlyt fektetett arra is, mintha a kiegyezés által az országra nagyobb teher hárítottatott volna, mint a tényleges állapot szerint megilletné. Ugy látzik, Tisza Kálmán képviselő ur talán nem egészen olvasta az 1867-ki előirányzatot, különben látta volna, hogy ott egy jelentékeny deficit is szerepel, mely deficitben foglaltatik bizonyosan azon rész, melynek folytán állította a t. képviselő ur, hogy kevesebbet kell fizetnünk; tehát abból azon érvet kihuzni, hogy „mert 1867—68-ban kevesebbet fizettünk, mint később fizetünk, tehát a kiegyezés által tulterheltettünk volna“, nem lehet.

Nem akarok hosszabban szólni, csak azt akarom megjegyezni, hogy többen a t. tulsó oldalról súlyt fektettek arra, hogy a számadások a számvevőszék által gyökeresen megvizsgáltassanak, és e tekintetben épen nincs szükség arra, hogy elsiertessük a dolgot.

Különösen Simonyi Ernő képviselőtársunk tette ezen nehézséget.

Én, t. képviselőház, úgy veszem észre, hogy mi itt szerepet cseréltünk, t. i. Simonyi őszinte volt: kimondá, hogy miért nem viseltetik ő bizalommal a miniszterium iránt. Hogy ő ezt kimondá, bizonyosan oka volt rá, melynek, hite szerint, állni kell; ha tehát ezen föltevés áll, nem lehetett Simonyi Ernő képviselőtársamnak azon álláspontot foglalni el, hogy a miniszterium kezében még egyszer egy évre meghosszabítsa a

fölhatalmazást, mert, hogy a számvevőszék megvizsgálja a számadásokat, arra még egy év kell, és úgy hiszem, hogy az ellenzék szerepét viszsűk mi, a kik azt kívánjuk, hogy azonnal megvizsgáltassanak a számadások; ellenben az ellenzék követi azon szerepet, mely minket illetve meg, ha ugyan bűnösöknek éreznők magunkat. *(Helyeslés, derűtség jobb felől.)*

Én tehát azon nézetben vagyok, hogy ha ezen miniszterium úgy kezelte a dolgot, hogy bizalmat nem érdemel, és egyáltalában visszaélt a hatalommal: akkor nem lehet annak egy évre meghosszabbítani fölhatalmazását; ellenkezőleg pedig, ha a kezelés olyannak fog bizonyulni, hogy megfelel a törvény rendelkezéseinek, akkor ismét méltán kívánhatja a miniszterium azt, hogy azon föloldás, mely őt megilleti, a ház részéről minél előbb megadassék.

Én tehát részemről pártolom Justh József képviselőtársam indítványát. *(Helyeslés jobb felől.)*

Elnök: Akarja-e a t. ház a tanácskozást most folytatni? *(Nagy zaj. Fölkiáltások: Most! Holnap! Elnök csenget. Halljuk az elnököt!)* T. ház! Mint méltóztatnak tudni, én nem vagyok feljogosítva az ülést berekeszteni, ez a t. ház határozatától függ. *(Fölkiáltások: Folytassuk holnap! Ma! Szünni nem akaró zaj.)*

Ghyezy Kálmán: T. ház! *(Fölkiáltások jobb felől: Rendre! Nincs joga szólni! Ki következik? Hosszas zaj. Elnök csenget.)* A kérdéshez akarok szólni. *(Halljuk!)* Méltóztatnak emlékezni, hogy a t. ház méltóztatott azon tekintetből, hogy a különféle bizottságoknak is idejük legyen munkálkodásra, elhatározni, hogy az ülések két óráig folytattassanak. *(Fölkiáltások jobb felől: Nincs még két óra! Zaj.)* Ha a t. ház ezen határozatot meg akarja változtatni, az ellen nem szólok; de mig ezen határozat áll, meg kell azt tartani, s azért ma nem lehet tovább folytatni az ülést. *(Helyeslés a bal oldalon. Még nincs két óra! jobb felől. Zaj.)*

Simonyi Lajos b. *(szólni akar. Fölkiáltások jobb felől: Napirendre! Szünni nem akaró zaj.)*

Elnök (csenget): T. ház! Én ugyan nem emlékszem a mostani ülészak alatt hozott ilyenü határozatra, hogy az ülés mindenkor két óráig tartson; de én, mint előbb is mondtam, jelenleg is kijelentem, hogy ha a t. ház méltóztatik parancsolni, én az ülést bezárom: azonban, ha áll azon határozat, hogy az ülés két óráig tartson, nem áll jogomban az ülést bezárni, mert a mi óránk szerint még két óra nincs. *(Zaj.)*

Simonyi Lajos b.: T. ház! *(Zaj. Napirendre!)*

Madarász József: T. ház! *(Zaj. Napirendre!)*

Nyáry Pál: Én hivatkozom a t. ház méltányossági érzetére, midőn már a két órához csak öt perc van hátra. (Zaj.)

Elnök: Bocsánatot kérek t. ház, de utóvégre is jelenlegi tanácskozásunk, azt hiszem, nem fér össze a háznak komoly méltóságával. (Zajos helyeslés.) Én, bocsánatot kérek, ismételve kimondom, hogy nekem nem áll hatalmamban az ülést előbb fölőszlatni, mint azt a t. ház megkívánja. Én tehát fölkérem a t. házat, méltóztassék csendben lenni, és felhivom a jegyző urat, legyen szives a következő szónokot fölőszolítani.

Jámbor Pál jegyző: Következik Nyáry Pál. (Nagy zaj.)

Zsedényi Ede: T. ház! Miután az elnök arra hivatkozott, hogy a ház végzése nélkül nem oszthatja el az ülést, tessék ezt a kérdést: folytatni akarja-e a t. ház a tanácsko-

zást vagy nem? szavazás által eldönteni. (Helyeslés.)

Elnök: T. ház! A kérdést fölteszem. (Halljuk!) Kérem azon képviselőket, a kik az ülést még most folytatni kívánják, fölállani. (Megtörténik. Fölkiáltások: Kisebbség! Zajos nevetés a bal oldalon.) Először is kimondom, hogy a kisebbség az, mely a tanácskozást ma kívánja folytatni; másodsor pedig a holnapi napirendet közlöm, mely folytatása lesz a mai tanácskozásnak, s ha ez netán oly időben fejeztetnék be, melyben még más tárgyak is fel lesznek vehetőek, a tegnapi kijelentés folytán is a pénzügy-miniszter ur által előterjesztett ház-, jövedelem-, személyes kereseti adók, a dohányjövődék, bor- és húsfogyasztási adó, valamint a cukoradóról szóló törvényjavaslatok tárgyalása.

Az ülés végződik d. u. 2 órakor.

78. országos ülés

1869. december 1-jén

Somssich Pál elnöklete alatt.

Tárgyai: A közoktatási miniszterium költségvetése, kérvények, s a függőben maradt interpellatiók s különféle javaslatok, valamint az előkészített kérvények jegyzéke bemutattnak. Majthényi Dezső a kalocsai jezsuiták miatt, Hertelendy Kálmán és társai a zalavári és a kapornaki apátságok iránt interpellálják a kormányt. Irányi Daniel és társai törvényjavaslatokat nyújtanak be az adóreformra s a meglelt emberek oktatására nézve, Tisza Kálmán pedig határozati javaslatot több adónem reformja iránt. Az 1868-dik évi zárszámadás megvizsgálásáról a tárgyalás tovább foly s bevégeződik.

A kormány részéről jelen vannak: Bedekovics Kálmán, Festetics György gr., Gorove István, Mikó Imre gr.; később Eötvös József b., Horvát Boldizsár, Lónyay Menyhért.

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ órakor.

Elnök: Az ülést megnyitom. A jegyzőkönyv fel fog olvastatni, méltóztassanak figyelni.

Mihályi Péter jegyző (olvassa a november 30-án tartott ülés jegyzőkönyvét.)

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesítve van. Van szerencsém jelenteni, hogy a közoktatási miniszter ur a közoktatási miniszteriumnak költségvetéseit több füzetben kinyomva megküldte. A füzetek a t. képviselők között ki fognak osztatni.

Van szerencsém továbbá Komárom szab. kir. város közönségének kérvényét bemutatni, melyben ismételve pártolja a már 1868-ik évi december 8-án tárgyalt kérvényét, melyben az 1849-ben az ausztriai kormány által elszedett 78,887 frtot tevő kárukat kamataival együtt megtéríttetni kéri.

Bemutatom továbbá Bars megye közönségének kérvényét, melyben Békés megye abbeli kérvényét, hogy az alföldfümei vasutvonal észek-sziszek-károlyvárosi részének kiépítése a nagyváradi-észeki vonalt építő consortiumnak adassék, pártolja.

Bemutatom Krassó megye közönségének kérvényét, melyben a karán-sebesi kerületnek a megyébe való visszakebelezését kéri.